

Sisällysluettelo

Ohjeistuksen tarkoitus.....	7
1. Tieteelliseen julkaisuun kirjoittaminen.....	8
1.1 Mitä tekstissä tulisi huomioida kirjoitettaessa tieteelliseen julkaisuun tai portaaliin.....	9
Osallistu tieteelliseen keskusteluun.....	9
Tuo esiin uutta tietoa käsiteltävästä aiheesta.....	9
Olet itse vastuussa tekstisi tiedollisesta sisällöstä.....	9
Tieteellinen teksti on konventionaalista.....	9
Argumentoi.....	9
Perustele argumenttisi.....	9
Ole selkeä.....	10
Ole objektiivinen.....	10
Tutustu julkaisuun.....	10
Tunnista tekstisi kohderyhmä ja tarkoitus.....	10
Voit kirjoittaa verevästi, mutta varo liiallista omakohtaisuutta.....	10
Aikatauluta.....	11
1.2 Kuinka verkkolehti eroaa painetusta julkaisusta.....	12
Tieteellisesti verkkojulkaisu ei eroa painetusta.....	12
Verkkolehti avaa mahdollisuuden avoimemmalle keskustelulle.....	12
Verkkolehti mahdollistaa laajemmin artikkelin multimodaalisuuden.....	12
Käytä hyväksesi linkkien tarjoamia mahdollisuuksia.....	12
Verkkolehti on helpommin, nopeammin ja pysyvämmän saatavilla kuin painettu.....	12
1.3 Tekijänoikeuksista ja sitaattioikeudesta.....	13
Lähtökohta – tieteessä kaikki sallittua.....	13
Hyvän tavan mukaan.....	13
Tekijänoikeudet sähköisessä mediassa.....	13
Kunnioita myös tekijänoikeudettomia teoksia.....	13
Kuvan, äänitteen tai videon käyttäminen osana tieteellistä artikkelia.....	13
2. Hyvä teksti.....	14
2.1 Välimerkit ja oikeinkirjoitus.....	15
Käytä tekstinkäsittelyohjelman oikolukua.....	15
Opettele välimerkkien käyttö.....	15
Ajatusviiva (–).....	15
Yhdysmerkki eli tavuviiva (-).....	15
Kokolainausmerkki (”) ja puolilainausmerkki (‘).....	15
Välimerkit sitaattien yhteydessä.....	16
.....	16
Lauseenvastiketta ennen tai sen jälkeen ei tule pilkkua.....	16
Iso vai pieni alkukirjain.....	16
Nimen alkukirjainten väliin tulee välilyönti.....	16
Opi tunnistamaan suomen kielen ongelmakohdat.....	16
Monikollisen tekijän kanssa aina monikollinen verbi.....	17
Tarkista yksittäiset hankalat sanat sanakirjasta.....	17
Yhdyssanat.....	17
Joka viittaa sanaan, mikä lauseeseen.....	17
Aikamuotojen käytöstä.....	17
Lyhenteet.....	17

2.2 Hyvän tekstin tuottamisesta.....	19
Tekstillä on tarkoitus.....	19
Aloita kiinnostavasti.....	19
Otsikko.....	19
Esittele ihmiset.....	19
Minä-muotoa on täysin hyväksyttävää käyttää.....	19
Kirjoita suomeksi.....	19
Huomioi kielen rekisteri.....	19
Varo vieraiden kielten vaikutusta.....	20
Ole systemaattinen nimien, rahayksikköjen, mittojen yms. käytössä.....	20
Vältä substantiivitauteja.....	20
Tekstin tulee olla yhtenäinen.....	20
Käytä täydellisiä lauseita.....	20
Älä pelkää toistoa.....	20
Pidä subjekti lähellä predikaattia.....	21
Aloita kappaleet ja virkkeet tutulla tiedolla.....	21
Taluta lukija läpi tekstin – metatekstin tärkeys.....	21
Kirjoita lyhenteet auki erityisesti pitkissä teksteissä.....	21
Vältä ylipitkiä virkeitä.....	21
Asiatekstissä on luovallista käyttää kuvaannollista kieltä retorisenä keinona.....	21
Tekstin tulee tarjota tietoa lineaarisesti.....	22
Yksi kappale sisältää yhden ajatuskokonaisuuden.....	22
Älä anna kappaleen kasvaa liian pitkäksi.....	22
Erilaisia tapoja aloittaa kappale.....	22
Siirtyminen kappaleesta toiseen.....	22
Tiedon eteneminen kappaleessa.....	22
Tilastojen ja graafien käsittelyminen.....	23
Jaksa viimeistellä tekstisi.....	23
2.3 Apuvälineitä ja oppaita.....	24
Verkosta löytyviä kirjoittajan apuvälineitä.....	24
MOT.....	24
Kielikello.....	24
Nykyajan kielenopas.....	24
Pienehkö sivistyssanakirja.....	24
Google ja muut hakukoneet.....	24
Kirjoittamiseen keskittyviä verkkosivustoja.....	24
Kirjoittajan ABC-kortti.....	25
Kielijelppi – Jelppiä akateemiseen viestintään.....	25
Kotimaisten kielten tutkimuskeskus – Ohjeita ja suosituksia.....	25
Painetut apuvälineet.....	25
Miten kirjoitan tieteellisen artikkelin – Tieteellinen kirjoittaminen ja kansainvälinen julkaiseminen.....	25
Oppineisuuden osoittaminen eli miten tutkielma tehdään.....	25
Kirjoita ja puhu sujuvasti suomeksi – Suomen kielen käsikirja tekstinlaatijalle ja puheenpitäjälle.....	26
Tutki ja kirjoita.....	26
Historiantutkimus ja historia.....	26
Tieteellisen kirjoittamisen perusteet – Opas kirjoittamiseen ja seminaarityöskentelyyn.....	26
Tieteellinen kirjoittaminen.....	26
Mitä on tutkimus? Argumentaatio ja tieteenfilosofia.....	27
Argumentti ja kritiikki – Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot.....	27
Tietokirjoittajan käsikirja.....	27

Tiede ja teksti – Tehoa ja taitoa tutkielman kirjoittamiseen.....	27
Haastattelun tekemisestä.....	27
Vieraskielisiä apuvälineitä ja oppaita.....	27
Vieraskieliset sanakirjat.....	27
Nelli-portaalin kautta löytää tieteelliseen kirjoittamiseen keskittyviä teoksia.....	27
3. Tekstin muotoilu (Ennen ja nyt).....	29
3.1 Tekstin muotoilu.....	30
Tekstin pituus.....	30
Kursivointi.....	30
Lihavointi.....	30
Sitaatit.....	30
Siteerauksen sisäiset merkinnät, [– –], [] ja (sic!).....	30
Artikkelin loppuun kuvaus kirjoittajasta.....	30
Otsikkotyötylien käyttö.....	30
Ylä- ja alatunnisteiden käyttö.....	31
Tallenna tekstitiedosto doc-muotoon.....	31
Kuinka toimitukseen lähetettävä tekstitiedosto nimetään.....	31
3.2 Lähdeviitteet.....	32
Ennen ja nyt käyttää loppuviitteitä.....	32
Loppuviitteiden käyttö on osa yhteisöllisyyttä.....	32
Miten merkitään loppuviite.....	32
Loppuviitteessä etenemisjärjestys on pienemmästä arkistoyksiköstä suurempaan.....	32
Kuinka lähdejulkaisu merkitään loppuviitteeseen.....	32
Kuinka kirjallisuus merkitään loppuviitteeseen.....	32
3.3 Kirjallisuusluettelo.....	33
Lähteet.....	33
Julkaistut lähteet.....	33
Kirjallisuus.....	33
3.4 Kuvat, videot, äänitteet, linkit, taulukot.....	35
Kuvat.....	35
Videot.....	35
Äänitteet.....	35
Linkit.....	35
Taulukot.....	35
4. Tekstilajit.....	37
4.1 Tieteelliset artikkelit (referee-artikkelit ja katsausartikkelit).....	38
Kerro miksi artikkelisi on yleisesti kiinnostava.....	38
Avaa valitsemasi näkökulma.....	38
Kerro tutkimuksesi tavoitteet.....	38
Kerro tutkimuksesi puutteet.....	38
Aiheen valinta.....	38
Aiheen rajaus.....	38
Keskustele tekstissä aiemman tutkimuksen kanssa.....	39
Ole tarkka käsitteiden käytössä.....	39
Yleiskieleen vakiintuneet käsitteet.....	39
Tuo esiin mikä on omaa ajatteluasi ja analyysiasi.....	39
Epävarmuus on hyväksyttävää – ole kuitenkin rohkeasti aiheesi asiantuntija.....	40
Pidä kiinni valitsemastasi punaisesta langasta.....	40
Ole johdonmukainen.....	40
Lukija ei lue ajatuksiasi.....	40
Lainaa lähteitäsä rehellisesti.....	40
Mihin tarkoitukseen alaviitteitä käytetään.....	40

Sitaattien käytöstä.....	41
Kontekstualisoi aiheesi.....	41
Argumentin muodostamisesta ja rakenteesta.....	41
Otsikko.....	43
Artikkelin näkeminen prosessina.....	43
Epärehellisestä kirjoittamisesta.....	44
Liitä loppuun tietoja itsestäsi.....	44
4.1.1 Referee-artikkeli (Ennen ja nyt).....	45
Mitä referee-artikkelilla tarkoitetaan.....	45
Referee-artikkelin tarkoitus.....	45
Esittele aiempaa aiheesta tehtyä tutkimusta.....	45
Tarjoa lukijoillesi uutta tieteellistä tietoa.....	45
Referee-artikkeli on itsenäinen tutkimus.....	45
Referee-artikkelin rakenne.....	45
Johtopäätösten tekemisestä.....	46
Referee-artikkelin kirjoittaminen opinnäytteen pohjalta.....	46
Käytetyt lähteet kertovat mihin koulukuntaan teksti sitoutuu.....	46
Kerro myös viime hetkellä löytämästäsi oleellisesta tutkimuksesta.....	46
Viimeistely.....	47
4.1.2 Katsausartikkeli (Ennen ja nyt).....	48
4.1.2.1 Suppea tutkimusartikkeli (katsausartikkeli).....	49
Suppea tutkimusartikkeli etsii vastausta yhteen hyvin rajattuun kysymykseen.....	49
Ota huomioon käytettävissä oleva tila.....	49
Aihe.....	49
Keskity yhteen kokoavaan teemaan.....	49
Tuleeko käyttää lähdeviitteitä.....	49
Väliotsikoita on hyvä käyttää.....	49
Aihetta tulee tarkastella tutkimuskirjallisuuden kautta.....	49
Laita alkuperäisaineistosta nousevat asiat keskustelemaan tutkimuskirjallisuuden kanssa.....	50
Tee rakennesuunnitelma jo ennen kirjoitusvaihetta.....	50
4.1.2.2 Seminaariraportti (tai konferenssi yms.) (katsausartikkeli).....	51
Johdattele lukija seminaarin (tai konferenssin yms.) aiheeseen.....	51
Kerro alkuun lyhyesti seminaarin järjestelyistä ja kulusta.....	51
Seminaariesitysten käsittely.....	51
Vältä luettelointia.....	51
Seminaarin aihe on hyvä kontekstualisoida.....	51
Voit asemoida itsesi suhteessa seminaariin.....	51
Raportin pituus.....	51
4.1.2.3 Haastattelu osana katsausartikkelia (katsausartikkeli).....	52
Haastattelu katsausartikkelin elävöittäjänä.....	52
Haastattelu lähteenä tutkimuskirjallisuuden tavoin.....	52
Haastattelu alkuperäislähteenä.....	52
Pohdi haastattelua teoreettis-metodologisena lähestymistapana.....	52
Valmistaudu haastatteluun huolella.....	52
Käy haastateltavan kanssa läpi kaikki käytännön asiat.....	53
Yksityisyyttä on hyvä varjella.....	53
Varmista nauhurin toimivuus.....	53
Omat sukulaiset informanteina.....	53
Haastattelun luetuttaminen ennen julkaisua.....	53
4.1.2.4 Lektio (katsausartikkeli).....	54
4.2 Haastattelu ja väitöskirjahaastattelu (Ennen ja Nyt).....	55

Kaksi haastattelumallia.....	55
Pohdi kysymykset tarkkaan etukäteen.....	55
Kysymys–vastaus-malli.....	55
Työstetty haastattelu.....	55
Väitöskirjahaastattelun ingressi.....	55
4.3 Arvostelu (Ennen ja nyt, Agricola).....	56
Arvostelun voi kirjoittaa muustakin kuin kirjasta.....	56
Arvostelu ei ole referaatti.....	56
Arvostelun tarkoitus.....	56
Arvostelun kirjoittajan kysymyslista.....	56
Uusintapainoksen arviointi.....	56
Arvostelun otsikointi.....	56
Johdata lukija kirjan aiheeseen.....	57
Omat mielipiteet.....	57
Arvostelu ei ole henkilökohtainen.....	57
Teoksen puutteisiin ei kannata juuttua.....	57
K kaikkea ei kannata käsitellä.....	57
Voit käydä keskustelua muiden teosten kanssa tai olla eri mieltä teoksen kanssa.....	57
Kirjaan tehtyihin viittauksiin on hyvä liittää sivunumerot.....	57
4.4 Uutinen (Ennen ja nyt, Agricola).....	58
Uutisen tarkoitus on kertoa uutta.....	58
Aihe.....	58
Otsikko.....	58
Ingressi.....	58
Uutisen rakenne.....	58
Uutisen pituus.....	58
Pyri tiiviiseen ilmaisuun.....	58
Uutinen pyrkii olemaan objektiivinen.....	58
Ota selville ja selitä lukijallekin.....	58
Esittele ihmiset, organisaatiot yms.....	59
Taustoita.....	59
Muotoilut.....	59
Sitaatit.....	59
Kuvat.....	59
Lähteet.....	59
Maksulliseksi muuttuneet tai vanhentuneet lähteet.....	59
4.5 Foorumikirjoitus (Agricola).....	60
Oman nimen käyttö on suositeltavaa.....	60
Olet itse vastuussa kirjoituksesi sisällöstä.....	60
Pysy asiassa – älä mene henkilökohtaisuuksiin.....	60
Foorumikirjoitus ei ole sama asia kuin tajunnanvirta.....	60
Keskustelufoorumit ovat moderoituja.....	60
Keskustelufoorumeilla kiellettyjä asioita.....	60
Linkin upottaminen osaksi tekstiä.....	61
5. Ennen ja nyt -julkaisuun sekä Agricolan kirja-arvostelupalveluun lähetettävien tekstien toimittamisesta	62
Toimittajalla on oikeus tehdä tekstiin muutoksia.....	62
Kirjoittajaa voidaan pyytää muokkaamaan tekstiään.....	62
Aiheen tarjoaminen Ennen ja nyt -julkaisuun.....	62
Artikkelit, jotka sisältävät haastattelun (Ennen ja nyt).....	62
Agricolan kirja-arvostelupalvelu.....	62
Mistä Agricolan kirja-arvostelupalvelussa on kyse.....	62

Miten arvosteluvälitys toimii.....	63
Miten pääset kirjoittamaan arvosteluja Agricolaan.....	63
Kuinka Ennen ja nyt -julkaisun kirja-arvosteluosio toimii.....	63
Referee-artikkelit.....	63
6. Ohjeistus kokonaisuudessaan pdf-muodossa.....	65

Ohjeistuksen tarkoitus

Tämän ohjeistuksen tarkoituksena on toimia muistilistana Ennen ja nyt – Historian tietosanomiin ja Agricola – Suomen historiaverkkoon kirjoittaville. Ohjeistus on laadittu osittain vastaamaan Historian verkkojulkaiseminen -kurssilla nousseisiin kysymyksiin koskien tekstin tuottamista yleensä sekä erityisesti koskien Ennen ja nyt -julkaisun sekä Agricola-portaalin käyttämiä tekstilajeja. Ajatuksena on, että kirjoitusprosessin alussa, aikana ja/tai sen päätteeksi kirjoittaja voi käydä läpi oman tekstin kannalta oleellisia kohtia ja pohtia onko hän ottanut huomioon ohjeistuksessa mainittuja asioita. Kukin huomioitava asia alkaa muistuttavalla virkkeellä, jonka jälkeen asiaa käydään tarkemmin läpi.

Osa ohjeista on yleisiä tekstin kirjoittamiseen liittyviä huomioita ja osa erityisesti Ennen ja nyt -julkaisussa sekä Agricolassa hyväksi havaittuja käytäntöjä.

Ohjeistuksen teossa on käytetty soveltuvien osin apuna kymmeniä suomeksi julkaistuja kirjoittamista käsitteleviä teoksia sekä useita suomenkielisiä sivustoja. Ohjeistuksen sisältö on muokattu Agricola – Suomen historiaverkon ja Ennen ja nyt – Historian tietosanomien tarpeisiin. Tästä johtuen ohjeistuksessa ei ole käytetty lähdeviitteitä.

1. Tieteelliseen julkaisuun kirjoittaminen

Tässä luvussa käsitellään tieteelliseen verkkolehteen ja portaaliin kirjoittamiseen liittyviä asioita.

Luvussa 1.1 kiinnitetään huomiota yleisesti tieteellisen julkaisun ja portaalin asettamiin vaatimuksiin. Luvussa 1.2 pohditaan mikä merkitys internetillä julkaisumediana on tekstille.

Luvussa 1.3 käydään lyhyesti läpi tekijänoikeuksien ja yleisten hyvien tapojen merkitystä artikkelin teossa.

1.1 Mitä tekstissä tulisi huomioida kirjoitettaessa tieteelliseen julkaisuun tai portaaliin

Osallistu tieteelliseen keskusteluun

Tieteellisessä julkaisussa julkaistavien tekstien (referee-artikkelit, katsausartikkelit, haastattelut, arvostelut) on tarkoitus viedä tieteellistä keskustelua eteenpäin ja kertoa, missä tällä hetkellä ollaan kullakin tutkimusalalla. Pelkällä yleistiedon toistamisella ei ole sijaa tieteellisessä julkaisussa.

Tiede elää ja kasvaa julkaisujen kautta, sillä julkaisut tarjoavat ikkunan muiden ajatuksiin sekä mahdollistavat omien ajatusten testaamiseen. Osallistuminen tieteelliseen keskusteluun vaatii kirjoittajalta hyvää kielen hallintaa ja argumentointikykyä – onhan päätelmien esittäminen kiinnostavasti vähintään yhtä tärkeää kuin itse päätelmät. Ilman lukijoita ei kirjoituksellasi ole suurtakaan tieteellistä arvoa.

Tuo esiin uutta tietoa käsiteltävästä aiheesta

Tarjottu uusi tieto voi olla muun muassa uuden näkökulman avaamista jo ennestään tutkittuun aiheeseen, tunnetun teorian laajentamista uusiin aiheisiin tai vielä tutkimattomien alkuperäislähteiden esittelyä. Uuden tiedon vaatimus vaihtelee tekstilajeittain. Siinä missä foorumikirjoituksessa jokaista hyvin muodostettua mielipidettä voidaan pitää uutena tietona, on referee-artikkelin kohdalla vaatimustaso huomattavasti korkeampi.

Olet itse vastuussa tekstisi tiedollisesta sisällöstä

Kaikki kirjoittamasi, yhtä lailla varsinaiset tiedolliset argumentit kuin mielipiteetkin, ovat vastuullasi. Tieteelliseen julkaisuun kirjoittamiseen pätevät samat tutkimuseettiset säännöt kuin opinnäytteen kirjoittamiseen.

Tieteellinen teksti on konventionaalista

Tieteellisen tekstin rakenne on ennalta arvattava: väitettä seuraa perustelu ja mahdollinen vastaväite, aineiston analyysia seuraavat siitä tehtävät päätelmät. Rakenteen tarkoitus ei ole kahlita kirjoittajan ajattelua vaan tukea sen loogisuutta. Samalla konventionaalisen rakenteen seuraaminen helpottaa lukijan tehtävää. Totunnainen rakenne auttaa lukijaa löytämään tieteellisestä tekstistä verrattain nopeasti sen keskeisen sisällön.

Argumentoi

Tieteellisen tekstin on esitettävä tietonsa sellaisessa muodossa, että sen voidaan katsoa muodostavan itsenäisen, objektiivisen ja puolustettavan argumentin. Argumenttien tulisi olla totuudenmukaisia, hedelmällisiä ja ennen kaikkea niiden tulisi tarjota lukijoille uutta tietoa.

Perustele argumenttisi

Jokainen argumentti on perusteltava rationaalisesti ja sen on lähtökohtaisesti oltava osoitettavissa oikeaksi tai vääräksi. Esimerkiksi aikakauslehtiartikkelissa voit vain todeta asioita, mutta tieteellisessä julkaisussa argumenttien on pohjauduttava johonkin. Mikäli kyseessä on oma mielipiteesi, tuo se selkeästi esille. Myös mielipiteesi on kuitenkin pohjauduttava johonkin, joko esittelemääsi aineistoon tai sen arviointiin.

Ole selkeä

Tieteellinen teksti ei ole sama asia kuin vaikeaselkoinen teksti. Mikäli et kykene ilmaisemaan asiaa selkeästi, voi olla, ettet ole ymmärtänyt asiaasi riittävän hyvin itsekään. Vaikka käsitelty aihe olisi monimutkainen, ei sitä kuvaamaan tarvita vaikeita virkerakenteita tai pitkiä, outoja tai vierasperäisiä sanoja. Pyri havainnolliseen kieleen esimerkkien avulla ja aktiivin käyttöön passiivin sijaan.

Tieteelliseen ajatteluun ja samalla myös tieteelliseen kieleen kuuluu arkiajattelua korkeampi abstraktion aste. Tästä johtuen aihe itsessään saattaa olla lukijalle vaikeasti hahmotettava ja siksi käytettyjen käsitteiden tasolla tekstin tulisi olla johdonmukaista ja selkeää. Käsitteitä onkin siksi syytä käyttää johdonmukaisesti eikä käsitteen määritelmän tulisi vaihdella kirjoituksen sisällä.

Ole objektiivinen

Tieteellisen tekstin tyyliin kuuluu asettuminen eräässä mielessä tekstin ulkopuolelle, sen tarkkailijaksi. Objektiivinen ote vaatii omien arvostuksien, mielipiteiden ja intuition sivuuttamista. Vaikka tutkijan omat arvot ja mieltymykset vaikuttavatkin tutkimuskysymyksen rajaamisessa ja valinnassa, ne eivät saisi vaikuttaa itse tutkimukseen. Objektiivisuuden vaatimus tarkoittaakin tekstin tasolla tasapuolisuutta ja avoimuutta, mutta myös omien subjektiivisten lähtökohtien tunnustamista.

Tieteellisessä esityksessä onkin lopulta yhtä tärkeää se mitä jätetään sanomatta kuin se mitä sanotaan. Kirjoittaessasi nimeät ja luokittelet asioita ja samalla kategorisoi maailmaa tietyllä tavalla; mielipiteesi ja arvostuksesi näkyvät sanavalinnoissasi sekä tavassasi hahmottaa maailmaa ja siten vaikuttavat osaltaan myös tieteelliseen tekstiisi. Tämän tunnustaminen on oleellista tieteellisen tekstin objektiivisuuden kannalta.

Tutustu julkaisuun

Ennen kuin alat kirjoittaa tutustu julkaisuun, jossa toivot kirjoituksesi julkaistavan. Tavot kirjoittaa sekä kirjoitusten laajuus vaihtelevat julkaisusta toiseen. Kiinnitä erityisesti huomiota kirjoitusten tyyliin ja tekstityyppeihin. Kirjoitusten taso saattaa vaihdella, joten tutustu useampiin teksteihin ja ota mallia parhaiten onnistuneista. Tarkistamalla etukäteen mitä julkaistavalta kirjoitukselta vaaditaan säästät aikaa ja vaivaa sekä itseltäsi että julkaisun toimituskunnalta.

Tunnista tekstisi kohderyhmä ja tarkoitus

Tekstin kohderyhmä vaikuttaa valittuihin viestinnän keinoihin. Kirjoitettaessa tieteelliseen julkaisuun voidaan lukijoiden olettaa omaavan tiedot tieteen perusasioista. Agricolan sekä Ennen ja nyt -julkaisun kohdalla tämä tarkoittaa historiallisten peruskäsitteiden (esim. anakronismi) hallitsemista. Myös tekstityyppi ja tekstin tarkoitus vaikuttavat käytettävään kieleen. Uutisessa käytettävän kielen voi olettaa sisältävän vähemmän erikoiskielen käsitteitä kuin vastaavaa aihetta käsittelevän referee-artikkelin.

Voit kirjoittaa verevästi, mutta varo liiallista omakohtaisuutta

Tieteelliseen asiatyyliin ei tavallisesti kuulu omien tuntemusten ja kokemusten kuvaileminen. Omakohtaisen arkikokemuksen käyttäminen tieteellisen tekstin osana voi tarjota kirjoituksellesi kiinnostavan koukun, mutta omien tuntemusten liiallinen viljeleminen voi vieraannuttaa lukijan. Omien kokemusten tulisi liittyä aiheeseen, sillä muutoin syntyy kuva, että kirjoittaja haluaa kertoa omasta erityislaatuisuudestaan aiheen kustannuksella. Onkin hyvä muistaa, että aiheella tulee aina olla yleistä merkitystä muillekin kuin kirjoittajalle.

Aikatauluta

Kirjoitusprosessia suunnitellessasi on syytä pitää mielessä aika, jonka olet valmis uhraamaan kirjoituksellesi. Eri tekstilajeissa ajankäyttö kohdistetaan eri asioihin, mutta varaa kuitenkin aina tarpeeksi aikaa itse kirjoitusprosessille. Aikataulun tarkoitus on ennen kaikkea tarjota konkreettinen takaraja, jonka tulisi kannustaa kirjoittamaan. Lisäksi sovittu deadline auttaa toimittajia suunnittelemaan lehden tai foorumin julkaisuaikataulua.

1.2 Kuinka verkkolehti eroaa painetusta julkaisusta

Tieteellisesti verkkojulkaisu ei eroa painetusta

Verkossa julkaistava tieteellinen teksti on yhtä kaikki tieteellinen teksti. Sille asetettavat vaatimukset uudesta tiedosta, läpinäkyvyydestä ja lähdekritiikistä eivät eroa millään tavalla perinteisestä painetusta julkaisusta.

Verkkolehti avaa mahdollisuuden avoimemmalle keskustelulle

Artikkelin yhteyteen liitetty mahdollisuus kommentoida kirjoittajan tekstiä mahdollistaa suoremman yhteyden kirjoittajan ja lukijoiden välillä. Samalla mahdollisuus kommentoida artikkelia altistaa sen suoremmin julkisen kritiikin kohteeksi, sillä julkaistut tekstit ja niihin liitetyt kommentit ovat kaikkien lukijoiden nähtävillä.

Aina kommentteja ei tule. Niiden puute ei vielä tarkoita, että teksti olisi vaiettu kuoliaaksi. Mahdollisuus tekstin suoraan kommentointiin tulisi nähdä ensi sijassa verkkolehden tarjoamana vaihtoehtona perinteisen tieteellisen – toisten kirjoittajien kirjoituksissa tapahtuvan – kommentoinnin ohella.

Verkkolehti mahdollistaa laajemmin artikkelin multimodaalisuuden

Verkkolehti tarjoaa monia ulottuvuuksia. Esimerkiksi haastattelun yhteyteen voi liittää äänimateriaalia itse haastattelusta tai lektion voi julkaista sekä kirjallisessa muodossa että videona. Erityisen hyödyllisiä verkkojulkaisun tarjoamat mahdollisuudet ovat, jos artikkelin alkuperäisaineistona käytetään eri medioita. Tällöin niitä voidaan julkaista joko kokonaisuudessaan tai rajattuina versioina osana artikkelia, jolloin lukija voi itse muodostaa niistä omat mielipiteensä.

Käytä hyväksesi linkkien tarjoamia mahdollisuuksia

Yksi verkkomedian vahvuuksista suhteessa painettuun julkaisuun on mahdollisuus hyperlinkkien avulla tuoda muualta internetistä löytyvää tietoa helposti tekstiäsi lukevien saataville. Linkkien tarjoama tieto voi olla joko oleellista lisätietoa aiheeseen, käyttämiäsi sähköisiä lähteitä tai lähteiden sähköisiä versioita. Esimerkiksi digitoidut alkuperäisaineistot ja lähteet ovat kaikkien artikkelia lukevien ulottuvilla, jolloin lukijat voivat tarkistaa kiinnostavan lähteen vaivattomasti. Samalla myös oman lähdekritiikkisi merkitys korostuu, koska lukijoiden on huomattavasti helpompaa havaita virheelliset, vaillinaiset tai johdattelevat lähdeviittaukset. Haasteena on linkkien muuttuvuus – ne saattavat vanheta nopeasti. Tätä ei voi täysin välttää.

Verkkolehti on helpommin, nopeammin ja pysyvämmiin saatavilla kuin painettu

Sähköisesti julkaistu artikkeli, arvio tai mielipide on välittömästi julkaisuhetkestään lähtien vapaasti kaikkien internetiä käyttävien saatavilla. Verrattuna perinteiseen painettuun julkaisuun (esim. kirjaan, aikakauslehteen, sanomalehteen) ei tekstin saatavuudelle ole asetettu vastaavia rajoituksia. Vapaasti selattaville sivustoilla vieraileminen on maksutonta ja tieto säilyy luettavissa käytännöllisesti katsoen rajattoman ajan.

Tieto kirjoituksen sisällöstä välittyy myös suurelle joukolle satunnaisia lukijoita, jotka hakevat kirjoituksen aiheesta tietoa hakukoneen välityksellä. Siksi internetissä julkaistun kirjoituksen lukijajoukko on huomattavasti laajempi ja heterogeenisempi kuin mikä se olisi saman kirjoituksen painetulla julkaisulla. Laajempi ja epäyhtenäisempi lukijajoukko asettaa erityisiä vaatimuksia tieteellisen tekstin selkeydelle. Myös mahdollisuus hakea yksittäisiä sanoja tekstin sisältä korostaa kappaleesta toiseen jatkuvan loogisen rakenteen merkitystä.

1.3 Tekijänoikeuksista ja sitaattioikeudesta

Lähtökohta – tieteessä kaikki sallittua

Lähtökohtaisesti tieteellisessä tekstissä erillistä lupaa teoksen, kuvan tai muun tekijänoikeudella suojatun kohteen käyttöön ei tarvitse kysyä. Oikeus käyttää näitä teoksia osana tieteellistä toimintaa perustuu ns. sitaattioikeuteen, jonka tekijänoikeuslaki takaa tieteelle. Suoria lainauksia muiden teoksista tulee kuitenkin käyttää vain tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa ja niillä tulee olla ymmärrettävä yhteys asiaan, jota lainaus koskee.

Hyvän tavan mukaan

Tekijänoikeuksien käytössä on huomioitava hyvät tavat: toisen teoksen kattava lainaaminen ei ole itsenäistä tutkimusta ja uuden tiedon tuottamista vaan plagiointia. Myös muutoin on hyvän tavan mukaista kysyä esimerkiksi kuvan tai ääninäytteen osalta teoksen tekijän lupaa sen käyttöön. Merkitse selkeästi kenen tekemä teos alkujaan on. Samoin haastattelujen ja kirjeenvaihdon kohdalla tulee muilta osapuolilta kysyä lupaa ennen niiden käyttämistä, erityisesti mikäli olet aikeissa lainata niitä suoraan.

Tekijänoikeudet sähköisessä mediassa

Tekijänoikeudet ovat riippumattomia käytetystä tiedonvälittämisen formaatista. Siten sähköisesti julkaistun artikkelin kohdalla pätevät samat säännöt kuin perinteisessä painetussa julkaisussa.

Kunnioita myös tekijänoikeudettomia teoksia

Tekijänoikeuden suoja laajentavat erityiset tekijän moraaliset oikeudet teokseensa. Tieteellisessä toiminnassa tämä tarkoittaa sitä, että vaikkei teos nauttisikaan enää tekijänoikeuden suojaa on teosta lainattaessa yhtä kaikki mainittava tekijän nimi. Lainaus toisen teoksesta ei saa myöskään oleellisesti muuttaa teoksen kirjallista tai taiteellista arvoa tavalla, joka on omiaan loukkaamaan teoksen tekijää. Esimerkiksi yhdistelemällä tekstipätkiä teoksesta voidaan lainaus saada näyttämään täysin järjettömältä.

Kuvan, äänitteen tai videon käyttäminen osana tieteellistä artikkelia

Myös muiden kuin kirjallisten teosten lainaamiseen pätevät samat tieteellisen siteeraamisen ja hyvän tavan vaatimukset. Tieteelliseen julkaisuun voi ottaa kuvia tai videoita julkisista taideteoksista, mikäli pääasiallisena sisältönä pysyy teksti. Toki käytetyillä kuvilla tai videolla tulee olla samalla tavoin asiallinen yhteys tekstiin kuin perinteisilläkin siteerauksilla. Myös kuvan tai videon kohdalla lähde on mainittava selkeästi.

Äänitteiden osalta erityisesti musiikkitalienteiden tekijänoikeuksia valvotaan varsin tarkkaan internetissä. Siksi niiden käyttämistä osana tieteellistä artikkelia pitää harkita ja rajata musiikin määrä kattamaan vain tarpeellinen. Muiden äänitteiden osalta (esim. radio-ohjelmat) vastaavaa tekijänoikeusvalvontaa ei ole – ainakaan samassa laajuudessa –, mutta siteeraamista tulisi kontrolloida hyvä tieteen tekemisen tapa.

2. Hyvä teksti

Hankalasti luettava teksti antaa helposti huonon vaikutelman myös tekstin asiasisällöstä. Tämän luvun tarkoituksena on antaa vinkkejä vaivattomasti luettavan tekstin kirjoittamiseen. Alaluvussa 2.1 käydään läpi yleisimpiä oikeakielisyyteen liittyviä ongelmakohtia. Alaluvussa 2.2 annetaan välineitä sujuvan tekstin tuottamiseen ja siihen, kuinka varmistaa viestin perillemeno lukijalle. Koska tämä ohjeistus ei voi kattaa läheskään kaikkea kielen- ja tekstinhuoltoon liittyvää, on alalukuun 2.3 kerätty hyödyllisiksi katsottuja aiheeseen liittyviä sanakirjoja, sivustoja ja kirjoja. Jokaisen kohdalla on kerrottu mihin tarkoitukseen ja miten näitä välineitä suositellaan käytettäväksi.

2.1 Välimerkit ja oikeinkirjoitus

Käytä tekstinkäsittelyohjelman oikolukua

Nykyisin jokaiseen tekstinkäsittelyohjelmaan samoin kuin moniin selainohjelmiin on mahdollista liittää oikolukuohjelma, joka karsii pois suurimman osan kirjoitusvirheistä. Tutustu käyttämäsi ohjelmiston oikolukuun viimeistään käydessäsi tekstiäsi läpi ennen sen lähettämistä. Näin säästät aikaa ja vaivaa itseltäsi, toimituskunnalta ja lukijoilta.

Opettele välimerkkien käyttö

Välimerkkien hallinta kannattaa opetella, sillä niiden oikeaoppinen käyttö lisää tekstin luettavuutta. Ohessa on vain muutama – joskin oleellinen – huomio välimerkkien käytöstä, mutta niistä löytää helposti lisätietoa niin verkosta kuin kirjastotakin.

Ajatusviiva (–)

Suomeksi kirjoitettaessa käytetään niin sanottua lyhyempää ajatusviivaa (– ei —). Ajatusviivaa käytetään ilmaisemaan rajakohtaa.

18–30-vuotiaat, vuosina 1908–1910, katso sivut 26–32

Lisäksi ajatusviivaa käytetään, jos virkkeen lopuksi halutaan osoittaa jotain odottamatonta tai yllättävää.

Hän löysi arkistosta kymmenen käyttökelpoista kirjettä – ja satoja sivuja turhia muistiinpanoja.

Ajatusviivaa voidaan käyttää erottamaan virkkeen sisällä oleva irrallinen lisä.

Aiempi tutkimus nojaa vahvasti – Mehkäläisen tutkimusta lukuun ottamatta – oletamaan kielen kommunikatiivisesta luonteesta.

Sekä virkkeen lopussa että sisällä käytettävän ajatusviivan voi korvata pilkuilla. Monesti kirjoittajat välttävät asiatyylissä ajatusviivan käyttöä, mutta tieteelliseen kirjoittamiseen ajatusviiva tehokeinona soveltuu – harkiten käytettynä.

Yhdysmerkki eli tavuviiva (-)

Huomioi yhdysmerkin sekä välilyönnin paikka eri ilmauksissa.

Apu-lehti, maa- ja vesimittauslehti, Aku Ankka -lehti, nyky- Aku Ankka (julkaisee turhan harvoin Van Hornin sarjakuvia)

Jos sanat ovat rinnasteisia, käytetään niiden välissä yhdysmerkkiä.

Teoreettis-metodologinen, sini-musta-valkea

Yhdysmerkkiä käytetään selvyuden vuoksi, jos sanan alkuosana on harvinainen tai outo vierassana.
queer-tutkimus

Yhdysmerkkiä käytetään erisnimissä

Länsi-Eurooppa, Iso-Britannia

Kokolainausmerkki (”) ja puolilainausmerkki (')

Toisin kuin esimerkiksi englannin kielessä, lainausmerkit ovat suomessa vain muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta kokolainausmerkki ” (ei puolilainausmerkki ').

Pääasiallisesti puolilainausmerkkiä käytetään merkitsemään lainausta lainauksen sisällä. Lähes kaikissa muissa tapauksissa käytetään normaaleja lainausmerkkejä.

”Möttösen sanoin, ’elämme kovia aikoja’.”

Väliimerkit sitaattien yhteydessä

Väliimerkkejä käytetään riippuen siitä, kuuluvatko ne osaksi sitaattia vai sitä ympäröivää virkettä.

Kirjeessään hän totesi: ”Kuten olen aina sanonut, ‘concordia res parvae crescunt’.”

Heidän mottonsa oli ”concordia res parvae crescunt”.

Kun sitaattia seuraa johtolause (lause, jossa kerrotaan kuka puhuu), toimitaan seuraavasti: Jos sitaatti loppuu pisteeseen, ei sitä merkitä, vaan lainausmerkkien jälkeen lisätään pilkku. Jos sitaatti loppuu kysymysmerkkiin tai huutomerkkiin, ei lainausmerkkien jälkeen käytetä pilkkua.

”Concordia res parvae crescunt”, totesi hän kirjeessään.

”Concordia res parvae crescunt!” totesi hän kirjeessään.

...

Merkkiä ... ei käytetä asiatekstissä kuin aivan muutamassa harvinaisessa tapauksessa.

Merkkiä ei käytetä suomenkielessä ilmaisemaan lainauksesta poistettua kohtaa. Tämä merkitään kahdella ajatusviivalla [– –].

Lauseenvastiketta ennen tai sen jälkeen ei tule pilkkua

Lauseenvastike ei ole itsenäinen lause, sillä siinä ei ole predikaattiverbiä. Näin ollen sitä ei eroteta pilkulla muusta virkkeestä.

Esimerkeissä lauseenvastikkeet on kursivoitu.

Saadakseni käsityksen tutkimustilanteesta tutustuin tutkimuskirjallisuuteen.

Tutkimustilannetta arvioitaessa on tärkeää ottaa huomioon viimeaikaisimmatkin tutkimukset.

Kirjeaineistosta jouduttiin luopumaan lähteenä *sen tuhouduttua kölniläisen arkiston mukana*.

Iso vai pieni alkukirjain

Yleensä oppilaitosten, tutkimuslaitosten, virastojen, yritysten, yhdistysten ynnä muiden vastaavien nimet alkavat isolla kirjaimella. Huomaa kuitenkin, että vain ensimmäinen sana alkaa isolla.

Turun yliopisto, Euroopan unioni, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus

Yliopistojen laitokset ja oppiaineet kirjoitetaan pienellä.

historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos, yleinen historia

Nimen alkukirjainten väliin tulee välilyönti

Nimen alkukirjainten välille jätetään välilyönti, kuten esimerkiksi M. A. K. Halliday – ei M.A.K. Halliday.

Opi tunnistamaan suomen kielen ongelmakohdat

Vaillinaisesti taipuviin sanoihin sekä vaikeisiin yhteenkirjoitussääntöihin kannattaa tutustua jo ennen kirjoittamisen aloittamista. Oikolukuohjelma ei korjaa esimerkiksi yhdyssanavirheitä mikäli

molemmat yhdyssanan osat voivat esiintyä myös itsenäisinä. Niinpä ”saman suuruinen” ei ohjelman oikeinkirjoitustarkistuksen mukaan ole virhe, vaikka oikeakielisempi muoto on yhteen kirjoitettuna ”samansuuruinen”.

Monikollisen tekijän kanssa aina monikollinen verbi

Ole tarkkana kongruenssin kanssa eli tarkista, että lauseen subjekti ja predikaatti ovat samassa luvussa.

Subjekti ja predikaatti on merkitty kursiivilla seuraaviin esimerkkeihin.

tutkimuksessa *käytetyt aineistot* osoittavat

Nemonen ja Nymönen ovat sitä mieltä

hänen tekemänsä *johtopäätelmät* perustuvat

yksi kyseisen tekstin vahvuuksista *ovat* kuvat

Tarkista yksittäiset hankalat sanat sanakirjasta

Kirjoitetaanko internet isolla vai pienellä? Mitä eroa on sanoilla pyhättö ja pyhäkkö?

Nelli-portaalin kautta pääsee MOT-sanakirjaan, josta löytyy Kielitoimiston sanakirja. Sen avulla tarkistat sanan merkityksen, kirjoitusasun ja taivutusmuodot.

Yhdyssanat

Yhdyssanoja on monenlaisia ja niihin liittyviä sääntöjä on kirjoitettu paljon. Paras ohje, minkä voi lyhyesti antaa on: Kiinnitä yhdyssanoihin huomiota ja tarkista sana, jos olet epävarma. Yhdyssanan kirjoittaminen kahtena tai useampana erillisenä sanana voi pahimmassa tapauksessa muuttaa tekstisi sisältöä.

Joka viittaa sanaan, mikä lauseeseen

Joka-pronomini viittaa yhteen sanaan, jonka tulee sijaita välittömästi joka-sanan edellä.

Mikä-pronomini viittaa puolestaan koko edeltävän lauseen sisältöön, mikä on sekin oivallinen tapa viitata.

Aikamuotojen käytöstä

Kiinnitä huomiota aikamuotojen käyttöön. Mitä itse teet, tutkit tai olet mieltä tulee preesensiin.

Ei Tässä artikkelissa olen tutkinut VAAN Tässä artikkelissa tutkin

Tutkimuskirjallisuuden sisältö on ajatonta ja siksi siitä puhuttaessa käytetään preesensiä.

Rinnastettaessa preesensissä etenevää selostusta johonkin aiempaan on aikamuotona perfekti.

Jo päättäneistä tapahtumista käytettävä aikamuoto on imperfekti ja imperfektissä etenevässä kirjoituksessa edeltävää tapahtumaa kuvaamaan käytetään pluskvamperfektiä.

Lyhenteet

Käytä lyhenteitä, jos uskot lukijan tuntevan lyhenteen ja sen käyttö jämäköittää ilmaisua ja selventää tekstiä.

Organisaatioiden yms. nimet on ensi kertaa mainittaessa hyvä kirjoittaa auki, siten että lyhenne seuraa nimeä suluissa. Tämän jälkeen tekstissä voi käyttää lyhennettyä muotoa.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura (SKS) ei enää julkaise höpönöpökirjoja. SKS ottaa tällä

kantaa maailman hattivattien tilanteeseen.

Erikseen ovat niin sanotut nimilyhenteet, kuten NASA ja YLE. Näiden käyttöön liittyy monia hankalia sääntöjä, joihin kannattanee tutustua, jos näitä haluaa käyttää.

2.2 Hyvän tekstin tuottamisesta

Tekstillä on tarkoitus

Tekstillä on aina tarkoitus, jonka pyrit välittämään lukijoillesi. Selvitä tekstin tarkoitus itsellesikin ja pidä se mielessä koko kirjoitusprosessin ajan.

Aloita kiinnostavasti

Vaikka itse asiaan on hyvä mennä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, on teksti suotavaa aloittaa vetävästi, jotta lukija kiinnostuu lukemaan koko tekstin. Riippuen tekstilajista voi tekstin aloittaa esimerkiksi heittämillä ilmoille jonkin artikkelin keskeisistä kysymyksistä, kertomalla lyhyesti jostain tutkimuksesta esiin nousseesta yllättävästä huomiosta, liittämällä aiheen johonkin isompaan kontekstiin tai kertomalla aiheesta jonkin yksittäisen kiintoisan esimerkkitapauksen.

Otsikko

Otsikko alkaa isolla kirjaimella eikä sen perään tule pistettä.

Otsikko on hyvin tärkeä osa tekstiäsi ja verkossa sen merkitys korostuu. Lukija voi pelkän otsikon perusteella päättää lukeeko hän kyseisen artikkelin vai ei. Otsikon tulee kertoa lyhyesti mistä tekstissä on kyse, tarjota siitä yleistys, tiivistys tai keskeinen näkökulma. Samalla erityisesti pääotsikon olisi hyvä houkutella lukijaa.

Huomioi eri otsikkojen suhde toisiinsa. Tarkista, että väliotsikot ovat alisteisia yläotsikoille ja että samantarvoiksi tarkoitetut otsikot ovat todella samantasoisia.

Esitlee ihmiset

Kun kirjoitat henkilöstä ensimmäistä kertaa, muista aina esitellä hänet. Esittelyn laajuus ja tarkkuus riippuu sekä tekstilajista että henkilön merkityksestä tekstillesi.

Minä-muotoa on täysin hyväksyttävää käyttää

Yksikön ensimmäisen persoonan käyttäminen mahdollistaa sen, että kirjoittaja tuo asemansa avoimesti esiin ja ottaa vastuun kirjoituksestaan. Toisaalta liiallinen ”minä itse” -teksti saattaa tympäistä lukijaa. Arvioi käyttötarve tilanteen mukaan.

Kirjoita suomeksi

Paikannimet, yliopistot ynnä muut kirjoitetaan suomeksi. Vieraskielisen nimen voi halutessaan mainita suluissa suomennetun nimen perässä. Huomioi, että jotkin vieraskieliset nimet ovat vakiintuneet suomen kieleen sellaisenaan (esimerkiksi Åbo Akademi).

Huomioi kielen rekisteri

Tekstin tarkoitus, julkaisufoorumi sekä oletettu lukijakunta määräävät tekstin tyylin, sen rekisterin. Hyvä tyyli määräytyy aina käyttöyhteyden mukaan. Vain tiedostamalla lukijasi voit varmistua siitä, että käyttämäsi käsitteet ja rakenteet ovat soveltuvia. Hyvässä tekstissä ei tavallisesti vaihdeta kielellistä rekisteriä vaan pitäydytään tekstin alussa valitussa tyyliässä. Valitun rekisterin ulkopuoliset ilmaukset hyppäävät esiin muutoin yhtenäisestä tyylistä. Tavallisesti hyvässä tieteellisessä tekstissä pitäydytään ns. asiatyyliässä. Katso asiatyylin luonteesta luvusta 1.1 (Mitä tekstissä tulisi huomioida kirjoitettaessa tieteelliseen julkaisuun tai portaaliin).

Varo vieraiden kielten vaikutusta

Varo vieraiden kielten tai vanhojen kielimuotojen vaikutusta. Esimerkiksi ranskan kielen koukeroiset rakenteet istuvat huonosti suomalaiseseen asiatyyliin aivan samalla tavoin kuin vanhan suomen ilmaukset. Huolellisesti käytettynä kielen rekisteri sallii poikkeamat rekisterirakenteesta tehokeinoina, jolla voit korostaa erityisesti jotain kirjoituksesi osaa.

Kielen rakenteen lisäksi pitäydy suomen kielessä myös sanastotasolla. Esimerkiksi *workshop* on suomeksi työryhmä ja *sessio* istunto.

Ole systemaattinen nimien, rahayksikköjen, mittojen yms. käytössä

Hyvään tyyliin kuuluu erisnimien ja eräiden yleisnimien kuten valtioiden, henkilöiden ja valuuttayksiköiden yms. johdonmukainen käyttäminen.

Lukijan on vaikea seurata kuka tai mikä on toimijana tai toiminnan kohteena, mikäli samaan kohteeseen viitataan useilla eri sanoilla. Esimerkiksi osalla valtioista on suomeksi useita vaihtoehtoisia, hyväksytyjä kirjoitustapoja.

Arabiemiraatit, Yhdistyneet Arabiemiraatit, Yhdistyneet arabiemiirikunnat,
Arabiemiirikunnat

Henkilönnimien kohdalla on syytä pitäytyä yhdessä muodossa. Saman henkilön kutsuminen välillä Matiksi toisinaan Matti Meikäläiseksi ja joskus Meikäläiseksi on omiaan sekoittamaan lukijaa. Henkilön esittelyn jälkeen on hyvä valita yksi kirjoitusasu, jonka katsot sopivaksi tekstin tyyliin.

Valuuttojen sekä mittojen ilmoittamisessa on syytä olla johdonmukainen. Valuuttasumman tai mitan ilmoittamisessa on suotavaa käyttää läpi kirjoituksen yhtä ainoaa yksikköä. Vaihtoehtoisesti yksikön voi ilmoittaa sekä vieraalla yksiköllä että kotoisalla yksiköllä, jolloin ensisijaisesti käytetään vierasta yksikköä ja kotoinen yksikkö – valuuttojen osalta euro – merkitään sulkeisiin.

Valitset minkä tahansa tavan pitäydy siinä systemaattisesti läpi koko tekstin.

Vältä substantiivitautilia

Käytä rohkeasti verbejä ja selkeitä, yksinkertaisia ja suoria tapoja ilmaista jokin asia.

Tekstin tulee olla yhtenäinen

Tekstin yhtenäisyyteen vaikuttavia tekijöitä on useita, jotka voidaan jakaa karkeasti kolmeen pääryhmään: rakenteen, kieliasun ja sisällön yhtenäisyyteen. Rakenteen osalta kiinnitä huomiota sen loogisuuteen sekä lauseiden ja kappaleiden välisiin viittaussuhteisiin. Kieliasun yhtenäisyyden varmistat käyttämällä kytkentäsanoja ja yhtenäisiä aikamuotoja. Sisällön yhtenäisyydestä huolehdi parhaiten pitäytymällä valitussa aiheessa sekä sitomalla tekstisi aikaan ja paikkaan.

Käytä täydellisiä lauseita

Tieteellisessä asiatekstissä ei ole tule käyttää epätäydellisiä lauseita muutoin kuin erittäin harvinaisena painotuskeinona. Pääsääntöisesti käytä virkkeessä aina myös päälausetta.

Sammakot ovat kiinnostavia eläimiä. Toisin kuin leijonat, jotka ovat laiskoja.
(Jälkimmäisestä virkkeestä uupuu päälause.)

Älä pelkää toistoa

Älä välttele avainasioiden toistoa tai toisin sanomista, sillä tiedollinen toisto auttaa lukijaa pysymään perillä artikkelisi keskeisestä sisällöstä.

Pidä subjekti lähellä predikaattia

Pidä subjekti mahdollisimman lähellä predikaattia. Vältä rakennetta, jossa lukija on predikaattiin päästessään jo unohtanut mikä oli subjekti. Vältä eritoten pitkiä kiilalauseita.

Sammakot, jotka eivät ole leijonien tavoin laiskoja ja karvaisia tahi hattivattien tavoin kuvitteellisia ja ukonilmalla itseensä sähköä varaavia, ovat kiintoisia.

Aloita kappaleet ja virkkeet tutulla tiedolla

Luettavuuden kannalta voidaan perussääntönä pitää että teema, eli lukijalle jo tuttu tieto, esitetään ennen reemaa, eli lukijalle uutta tietoa. Näin lukijan on helpompi ottaa vastaan uutta tietoa, koska hän pystyy sitomaan sen johonkin hänelle jo ennestään tuttuun.

Taluta lukija läpi tekstin – metatekstin tärkeys

Tehtäväsi tekstin kirjoittajana on ohjata lukija läpi tekstin – kertoa mistä ollaan tulossa, minne ollaan menossa ja miten asiat matkalla liittyvät toisiinsa. Metateksti sekä strukturoi tekstiä ja ohjaa tulkintoja mutta myös pitää yllä vuorovaikutusta kirjoittajan ja lukijan välillä. Metatekstillä tarkoitetaan niitä sanoja ja ilmaisuja, joilla kirjoittaja viittaa omaan käsillä olevaan tekstiinsä.

Metatekstin yksi tarkoituksista on sitoa teksti selkeäksi kokonaisuudeksi. On tärkeää kirjoittaa auki tekstin rakennetta eli kertoa lukijalle missä ja mitä aiotaan käsitellä, missä asiakokonaisuuksien rajat kulkevat ja mitkä osarakenteet liittyvät toisiinsa ja miten ja mihin kokonaisrakenteeseen ne kuuluvat. (Esimerkiksi ”Kuten jo edellä todettiin...”, ”Seuraavassa luvussa tarkastelen...”, ”Ensimmäiseksi käsitelen... Toiseksi pohdin...”.) Aina uuden alaotsikon jälkeen on hyvä hyvin lyhyesti kertoa, mitä kyseisen alaotsikon alla aikoo käsitellä. Näitä yhteenvedon omaisia virkkeitä voi tiivistää sisällyttämällä niihin muutaman avainsanan tai käsitteen.

Metatekstiä käytetään myös kiinnittämään lukijan huomio juuri luettavana olevan kohdan ulkopuolelle ja liittämään kyseinen kohta toisiin teksteihin tai saman tekstin sisällä olevaan toiseen kohtaan. Tähän tarkoitukseen käytetään usein lyhenteitä kuten vrt. ja ks. (vertaa ja katso). Tämänkaltaisen metatekstin avulla voidaan käydä keskustelua esimerkiksi tekstisi liitteenä olevien kuvien tai taulukoiden tai aivan toisten tekstien ja tutkimusten kanssa.

Vuorovaikutusta lukijan kanssa on oman tekstin kommentointi. Tällöin esimerkiksi kerrotaan lukijalle, miten kirjoittaja asioita lähestyy. Tutkija voi kirjoittaa esimerkiksi *analysoivansa* jotain asiaa *yleisesti* tai *tarkastelevansa* jotain asiaa *katsauksenomaisesti*.

Kirjoita lyhenteet auki erityisesti pitkissä teksteissä

Yleisesti ottaen erityisesti pidemmissä teksteissä lyhenteet on hyvä kirjoittaa auki. (Ei mm. vaan muun muassa.)

Vältä ylipitkiä virkkeitä

Virkerakenne vaikuttaa luettavuuteen. Vältä siis yltiöpäisen pitkiä virkkeitä.

Asiatekstissä on luvallista käyttää kuvaannollista kieltä retorisenä keinona

Asiatekstissä on sallittua käyttää retorisia keinoja, jos olet varma, että hallitset niiden käytön ja voit olla varma, että myös lukija tunnistaa ne tekstistäsi. Jos koet, että sinun tarvitsee selittää käyttämäsi kuvaannollista kieltä, älä käytä sitä. Tällaisia retorisia keinoja ovat esimerkiksi metafora, ironia, vertaus sekä litoteesi.

Tekstin tulee tarjota tietoa lineaarisesti

Kiinnitä huomiota missä järjestyksessä tarjoat tietoa lukijalle. Annostele tietoa sopivasti niin, ettei tekstiin jää tiedollisia kuiluja, jotka lukijan olisi selvitettävä. Tietoa ei saisi myöskään tarjota liikaa, vaan uuden tiedon määrää tulee säännöstellä, jottei lukija turhaudu tai rasitu liiaksi.

Yksi kappale sisältää yhden ajatuskokonaisuuden

Kappale käsittelee aina yhden ajatuksellisen kokonaisuuden. Voit helpottaa kappaleiden jäsentelyä siten, että keksit jokaiselle kappaleelle työotsikon. Jos et onnistu keksimään selkeää otsikkoa, kannattaa kappale miettiä uudelleen. Joskus auttaa kappaleen liittäminen toiseen kappaleeseen tai sen pilkkominen pienempiin osiin.

Kappalerajojen avulla lukija tunnistaa tekstistä heti ajatukselliset kokonaisuudet jo ulkonäön perusteella.

Älä anna kappaleen kasvaa liian pitkäksi

Parhaassa tapauksessa kaikki kirjoituksesi kappaleet ovat lähestulkoon samanpituisia. Tämä ei kuitenkaan ole ehdoton vaatimus kunhan vain muistat välttää erityisen pitkiä kappaleita.

Erilaisia tapoja aloittaa kappale

Kappaleen aloittamiseen kannattaa kiinnittää huomiota. Koska jokaisen kappaleen tulisi sisältää yksi näkökulma, aihe tai teema, voi kappaleen alkuun muotoilla virkkeen, jossa selvennetään, mitä kappaleessa tullaan käsittelemään. Alun virkkeessä kannattaa mainita kappaleen avainsanat ja -käsitteet, jotka tulevat toistumaan myöhemmin kappaleessa. Kaikki uusi ja oleellinen tieto annetaan lukijalle jo kappaleen alussa, joten käsite(et) ja ideat selkeytyvät lukijalle rinta rinnan kappaleen edetessä.

Vaihtoehtoisesti voit aloittaa kappaleen mainitsemalla lyhyesti mihin edellisessä kappaleessa päädyttiin, jolloin kappale etenee dekkarimaisesti kohti loppuhuipennusta. Tällöin argumentti rakentuu edellisestä kappaleesta käsin – tunnetusta kohti tuntematonta.

Siirtyminen kappaleesta toiseen

Kappaleiden välille on hyvä rakentaa silta auttamaan lukijaa siirtymään ajatuskokonaisuudesta toiseen. Voit joko kappaleen lopussa viitata lyhyesti seuraavan kappaleen sisältöön tai uuden kappaleen alussa viitata edellisen kappaleen ajatuksiin. Myös lyhyt asioiden kertaaminen toisin sanoin on luettavuuden kannalta tärkeää. Tämän voit tehdä kappaleen lopussa, jolloin uusi kappale alkaa suoraan uudella tiedolla. Vaihtoehtoisesti voit lopettaa edellisen kappaleen uuteen tietoon, jolloin heti uuden kappaleen alussa käyt lyhyesti ja toisin sanoin läpi edellisen kappaleen pääasiallisen ajatuksen.

Tiedon eteneminen kappaleessa

Kappaleen aloitus määrää osittain myös tiedon etenemisen kappaleen sisällä. Jos aloitat kappaleesi siinä käsiteltävän keskeisen aiheen, näkökulman tai teeman kuvailulla, on luontevaa edetä tästä uudesta abstraktista ideasta kohti idean konkreettisempaa formulointia. Kappaleen lopussa on tällöin hyvä kuvata kappaleen keskeiset johtopäätökset tiivistetysti ennen siirtymistä uuteen aiheeseen.

Mikäli kappale alkaa edellisen kappaleen sisällön lyhyellä kuvauksella on etenemisjärjestys päinvastainen. Tunnetusta edetään kohti tuntematonta ja uutta, joka kristallisoituu kappaleen lopussa aiheen, teeman tai näkökulman lopulliseen muotoutumiseen.

Tämän kappaleen sisäisen tietorakenteen ohella myös virkkeiden tasolla voidaan toteuttaa vastaavaa etenemistä. Kappaleen keskeisen idean muotoilevaa ideavirkettä voi seurata joukko sitä eri näkökulmista lähestyviä tukivirkeitä, perusteluja ja/tai esimerkkejä. Voit myös täsmentää ideavirkkeessä todettua sitä seuraavissa virkkeissä.

Muita mahdollisia tapoja edetä kappaleen sisällä on vastakkainasettelu, kronologinen eteneminen, kysymys–vastaus-malli ja temaattinen eteneminen.

Tilastojen ja graafien käsitleminen

Jos käsittelet tekstissäsi tilastoja ja graafeja, älä tyydy toistamaan ja kuvailemaan niitä vaan kerro lukijalle, mitä niiden perusteella voidaan päätellä eli tulkitse ja analysoi niitä aiheesi kannalta.

Jaksa viimeistellä tekstisi

Viimeistelemällä tekstisi saavutat monia asioita. Ensinnäkin viimeistelty teksti antaa sinusta hyvän ja asiantuntevan kuvan. Samalla säästät lukijan aikaa ja viestit lukijalle kunnioittavasi häntä. Jos käsittelemäsi aihe on lukijalle tärkeä, on epäreilua pistää hänet kahlaamaan läpi sekavaa tekstiä. Jos taas lukijan ei ole aiheen puolesta pakko lukea tekstiäsi ja tekstisi on epäselvää, siirtyy hän lukemaan parempaa tekstiä toisaalle.

2.3 Apuvälineitä ja oppaita

Verkosta löytyviä kirjoittajan apuvälineitä

Verkosta löytyy joitain hyvin käyttökelpoisia suomenkielisiä kirjoittamisen apuvälineitä. Alla on muutama väline, joita kannattaa harkita otettavaksi rutiininomaisesti mukaan kirjoitusprosessiin.

MOT

Useita sanakirjoja sisältävään MOT-palveluun pääsee Nelli-portaalin kautta. Suomeksi kirjoitettaessa erityisen hyödyllinen on Kielitoimiston sanakirja, joka on toteutettu yhdessä Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen kanssa. Kielitoimiston sanakirjan avulla tarkistat helposti hankalien sanojen oikeat kirjoitusasut, taivutukset ja tarkemmat merkitykset.

Synonyymisanakirja auttaa etsimään ilmaisuun vaihtelua tai auttaa hakemaan sitä sanaa, jota ei juuri sillä hetkellä saa mieleen. Erityisesti Suomen historiaan suuntautuneet saattavat hyötyä Asutusnimihakemistosta, josta voi tarkistaa mm. kuinka paikannimet taipuvat (Alastarolla ja Ylistarossa) ja miksi tietyn kunnan asukkaita kutsutaan (ylistarolainen, ylistaroinen).

Kielikello

Kielikellon verkkoversioon pääsee Nelli-portaalin kautta. Kielikello on Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisema lehti, jonka tarkoitus on toimia työkaluna kirjoittajille. Sivustolta voi helposti hakea tarkempaa ja selkokielistä tietoa esimerkiksi välimerkkien tai erisnimien käytöstä. Yleisimpien välimerkkien käytöstä löydät kokonaisen teemanumeron Kielikellon numerosta 2/2006.

Nykyajan kielenopas

<http://www.cs.tut.fi/~jkorpela/kielenopas/>

Yhden ihmisen (Jukka Korpela) ylläpitämä kielenhuoltoa käsittelevä sivusto. Sivusto sisältää hieman virheellistäkin tietoa, mutta on silti mainio väline silloin, kun haluaa tarkistaa yksittäisiä kielioppiin liittyviä asioita, kuten lainausmerkkien oikea ulkonäkö ja käyttö.

Pienehkö sivistyssanakirja

<http://www.cs.tut.fi/~jkorpela/siv/>

Jukka Korpela ylläpitää myös sivistyssanakirjaa, joka on hyvä apuväline silloin, kun haluaa pikaisesti muistuttaa mieleen mitä jokin sivistyssana tarkoittikaan.

Google ja muut hakukoneet

Jos et löydä haluamaasi sanaa tai sanan taivutusmuotoa perinteisistä sanakirjoista tai yllä mainituista lähteistä, voit antaa enemmistön äänestää kirjoittamalla haluamasi sanan tai taivutusmuodon Googleen. Kannattaa hakea muutamalla mieltäsi askarruttavalla muodolla ja katsoa yksinkertaisesti mitä muotoa on käytetty eniten.

Virastojen, oppilaitosten ynnä muiden nimien oikean kirjoitusasun löydät helposti googlaamalla näiden kotisivuja.

Kirjoittamiseen keskittyviä verkkosivustoja

Verkossa on muutamia suomenkielisiä kirjoittamiseen keskittyneitä sivustoja. Alla on muutama

sivusto, joihin kannattaa tutustua, jos haluaa lukea kirjoittamiseen liittyvistä asioista laajemmin.

Kirjoittajan ABC-kortti

<http://webcgi.oulu.fi/oykk/abc/>

Kirjoittajan ABC-kortti käsittelee sekä kirjoitusprosessia että tekstin- ja kielenhuoltoa. Sivustolta löytyy paljon vinkkejä yleiseltä tasolta konkreettisiin esimerkkeihin. Sivusto on luotu yleisesti hyvän tekstin tuottamisen apuvälineeksi, mutta sisältää myös tieteelliseen tekstiin keskittyviä osioita.

Kielijelppi – Jelppiä akateemiseen viestintään

<http://www.kielijelppi.fi/>

Sisältää nimensä mukaisesti vinkkejä ja ohjeita akateemiseen viestintään. Sivusto koostuu sekä lyhyistä ja konkreettisista ohjeista että pidemmistä artikkeleista. Kannattaa tutustua erityisesti osioihin nimeltä Kirjoitusviestintä ja Kirjoittajan työkalupakki.

Kotimaisten kielten tutkimuskeskus – Ohjeita ja suosituksia

<http://www.kotus.fi/index.phtml?s=297>

Sisältää vastauksia yksittäisiin kielenhuoltoa koskeviin kysymyksiin. Tältä sivustolta löytyy myös laaja lyhenneluettelo, josta voi tarkistaa lyhenteiden oikeat kirjoitusasut tai mistä sanoista tarkalleen ottaen mikin lyhenne tulee.

Painetut apuvälineet

Suomeksi on julkaistu kymmeniä – jollei satoja – kirjoittamista ja kielenhuoltoa käsitteleviä teoksia. Painetut kirjat ovat mainioita, jos haluaa lukea rauhassa laajemmin jostain tietystä aiheesta. Alle on koottu joitain käsillä olevan ohjeistuksen lukijoille parhaaksi katsottuja teoksia. Kunkin teoksen kohdalla on lyhyesti kerrottu, mitä teoksella olisi annettavaa.

Pelkästään kielioppiin keskittyviä teoksia ei ole otettu listaan mukaan, sillä internetin kautta käytössä olevat välineet ovat huomattavasti käytännöllisempiä yksittäisten asioiden tarkastamiseen (– jollei ole valmis ostamaan kirjaa kotiin ja pitämään sitä aina lähettävillä kirjoitettaessa).

Miten kirjoitan tieteellisen artikkelin – Tieteellinen kirjoittaminen ja kansainvälinen julkaiseminen

Pirkko Niemelä et al.: *Miten kirjoitan tieteellisen artikkelin – Tieteellinen kirjoittaminen ja kansainvälinen julkaiseminen*. WSOY, Juva 1991.

Kirjaa voi lueskella soveltuvien osien, jos on kirjoittamassa referee-artikkelia. Teoksessa käydään läpi yleisellä tasolla erityisesti tieteelliseen julkaisuun kirjoittamiseen liittyviä käytännön asioita. Jos tieteellisten julkaisujen maailma ei ole vielä kovin tuttu, on teos hyvä yleisesitys aiheesta. Vaikka kirjan kirjoittajat edustavat luonnontieteitä, niin monet kirjan esiin tuomista asioista pätevät myös historian alalla.

Oppineisuuden osoittaminen eli miten tutkielma tehdään

Umberto Eco: *Oppineisuuden osoittaminen eli miten tutkielma tehdään*. Vastapaino, Hämeenlinna 1989.

Teos on paikoin jo hieman vanhentunut, mutta korvaa innostuksellaan tieteesen sen minkä muualla häviää. Econ kirjoitus on tarkoitettu ennen kaikkea laajempaa tieteellistä työtä kirjoittavalle, mutta

siitä löytää vinkkejä ja ohjeita myös artikkelia kirjoitettaessa. Valikoimalla itselle soveltuvat osat kirjan lukee muutamassa tunnissa, minkä vuoksi se on oivallinen alustus ennen ensimmäisen artikkelin kirjoittamista, mutta toimii myös muistilistana kokeneemmalle kirjoittajalle.

Kirjoita ja puhu sujuvasti suomeksi – Suomen kielen käsikirja tekstinlaatijalle ja puheenpitäjälle

Timo Sorjanen: *Kirjoita ja puhu sujuvasti suomeksi. Suomen kielen käsikirja tekstinlaatijalle ja puheenpitäjälle*. Gummerus, Jyväskylä 2004.

Nimensä mukaisesti Timo Sorjasen teos on oivallinen käsikirja kaikille kirjoittajille (ja puhujille). Teoksessa käydään läpi havainnollisesti niin tekstin tuottaminen, keinot joilla voi helposti varmistaa kirjoitetun tekstin sujuvuuden kuin kielipolliset nyanssitkin. Teoksessa valittu tapa liittää jokaisen teoreettisen jakson päätteeksi esimerkki toimii oivallisesti. Kirja soveltuu yhtä lailla käytettäväksi ennen kirjoittamisen aloittamista, sen aikana kuin viilattaessa viimeisiä pilkkuja paikoilleen.

Tutki ja kirjoita

Sirkka Hirsjärvi, Pirkko Remes ja Paula Sajavaara: *Tutki ja kirjoita*. Tammi, Helsinki 2008.

Teoksesta on tehty useita uusintapainoksi, joita on osin uudistettu. Hyvin kattava käsikirja tutkijan uraa aloittelevalle tai opinnäytettä tekeväälle. Tarjoaa paljon myös artikkelin kirjoittajalle. Tietoa tiedonhausta lähtien kieliasun viimeistelyyn. Osa teoksesta – erityisesti käsitellessään tutkimusprosessia – keskittyy historian­tutkijalle epäolennaisiin asioihin. Teos on kuitenkin hyvin laaja ja kattava ja siitä on otsikoiden perusteella helppo löytää juuri sinulle oleellinen tieto.

Historiantutkimus ja historia

Jorma Kalela: *Historiantutkimus ja historia*. Gaudeamus, Helsinki 2000.

Erityisesti teoksen viimeiset luvut (luvusta 7 eteenpäin) toimivat hyvin muistinvirkistäjänä historian­utkimuksen tulosten perustele­misesta. Luvussa Historiantutkijan dialogit pohditaan myös yleisön merkitystä historian­utkimukselle. Teos ei sisällä suora­naisia kirjoitusohjeita, mutta antaa vinkkejä kuinka omat argumentit voi rakentaa ja perustella.

Tieteellisen kirjoittamisen perusteet – Opas kirjoittamiseen ja seminaarityöskentelyyn

Sinikka Viskari: *Tieteellisen kirjoittamisen perusteet: Opas kirjoittamiseen ja seminaarityöskentelyyn*. Tampereen yliopisto, kasvatustieteiden laitos, julkaisusarja B 17, Tampere 2003.

Verrattain tieteellinen lähestyminen tieteelliseen kirjoittamiseen, eikä siksi sovellu pelkästään selailtavaksi. Kirja tarjoaa tietoa erilaisista tieteelliseen kirjoittamiseen liittyvistä tutkimuksista, mutta suora­naisena oppaana se on varsin raskaslukuinen. Siksi kirjasta kannattaa lukea vain luku 3.4, joka käsittelee kirjoittajana kehittymistä sekä erilaisia tapoja kirjoittaa.

Tieteellinen kirjoittaminen

Merja Kinnunen ja Olli Löytty (toim.): *Tieteellinen kirjoittaminen*. Vastapaino, Tampere 2002.

Teos ei ole niinkään artikkelikokoelma vaan kokoelma mukavanpituisia puheenvuoroja tieteelliseen kirjoittamiseen liittyen. Puheenvuorot valaisevat tieteellisen kirjoittamisen osa-alueita ja osassa annetaan myös konkreettisia vinkkejä. Suositeltavia ovat muun muassa puheenvuorot otsikoilla ”Mikä tekee tekstistä tieteellisen”, ”Artikkelin kirjoittaminen” ja ”Tieteellinen kirja-arvio”.

Mitä on tutkimus? Argumentaatio ja tieteenfilosofia

Marja-Liisa Kakkuri-Knuuttila ja Kaisa Heinlahti: *Mitä on tutkimus? Argumentaatio ja tieteenfilosofia*. Gaudeamus, Helsinki 2006.

Referee-artikkelin kirjoittajalle. Tieteentekemisen perusteisiin keskittyvä teos. Teoksessa käydään läpi argumentaatiota, hypoteeseja ja aivan perustieteenfilosofiaa.

Argumentti ja kritiikki – Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot

Marja-Liisa Kakkuri-Knuuttila (toim.): *Argumentti ja kritiikki – Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot*. Gaudeamus, Helsinki 1999.

Referee-artikkelin kirjoittajalle. Yli 400-sivuisessa teoksessa selitetään perusteellisesti muun muassa miten luot hyvän argumentin, miten muodostat käsitteet ja miten rakennat tutkimuksen. Teos on raskas ja seikkaperäinen, mutta varmasti avuksi, jos siihen jaksaa tutustua.

Tietokirjoittajan käsikirja

Virve Mertanen: *Tietokirjoittajan käsikirja*. Vastapaino, Tallinna 2007.

Kirja on pääsääntöisesti tarkoitettu tietokirjan kirjoittajille, mutta tarjoaa erityisesti kirjan alkupuolella hyödyllistä tietoa kaikille, jotka kirjoittavat tieteellistä tekstiä. Teoksessa käydään läpi tieteellisen tekstin tyyli ja rakenne. Kirjan lopussa olevassa liitteessä annetaan oikeinkirjoitusohjeita. Teoksessa pohditaan myös tekijänoikeuksia.

Tiede ja teksti – Tehoa ja taitoa tutkielman kirjoittamiseen

Sonja Kniivilä, Sari Lindblom ja Anne Mäntynen: *Tiede ja teksti – Tehoa ja taitoa tutkielman kirjoittamiseen*. WSOY Oppimateriaalit, Porvoo, Helsinki 2007.

Teos on nimensä mukaisesti tarkoitettu tutkielman tekijän apuvälineeksi, mutta sopii mainiosti myös katsaus- tai referee-artikkelin kirjoittajalle. Teos antaa vinkkejä niin tieteelliseen kirjoittamiseen kuin yleisesti hyvän tekstin kirjoittamiseen.

Haastattelun tekemisestä

Haastattelutekniikoista löytyy paljon kirjallisuutta myös suomeksi. Aiheeseen voi aloittaa tutustumisen esimerkiksi teoksesta:

Hirsjärvi, Sirkka ja Hurme, Helena: *Tutkimushaastattelu : teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus, Helsinki 2008.

Vieraskielisiä apuvälineitä ja oppaita

Kuten arvata saattaa, löytyy vieraskielisiä apuvälineitä ja oppaita lukemattomasti jo pelkästään englanninkielellä. Ohessa muutama vinkki näihin liittyen.

Vieraskieliset sanakirjat

Verkosta löytää useita ja monentasoisia sanakirjoja. Kuten painettunakin, hyödyllisimpiä sanakirjoja ovat yleensä yksikieliset sanakirjat. Englanninkielisistä sanakirjoista yksi erityisen hyvä on Dictionary.com, joka löytyy samannimisestä osoitteesta. Nelli-portaalin kautta käytössä oleva MOT tarjoaa useita sanakirjoja eri kielillä, mutta niiden taso vaihtelee siinä missä muidenkin sanakirjojen.

Nelli-portaalin kautta löytää tieteelliseen kirjoittamiseen keskittyviä teoksia

Nelli-portaalin kautta pääsee käsiksi moniin teoksiin, jotka keskittyvät esimerkiksi tieteellisen

artikkelin kirjoittamiseen. Alla kaksi teosta, jotka ovat tutustumisen arvoisia:

Rowena Murray: Writing for Academic Journals. Open University Press. New York. 2005.
(Löytyy Nellistä elektronisena (Ebrary).)

Daniel P.J. Soule, Lucy Whiteley, Shona McIntosh (eds): Writing for Scholarly Journals.
Publishing in the Arts, Humanities and Social Sciences, eSharp. Electronic Social Science,
Humanities and Arts Review for Postgraduates: Glasgow 2007.

3. Tekstin muotoilu (Ennen ja nyt)

Tässä luvussa käydään läpi tekstin muotoon ja ulkoasuun liittyviä huomioita, jotka liittyvät lähinnä Ennen ja nyt – Historian tietosanomiin. Alaluvussa 3.1 käsitellään Ennen ja nyt -julkaisussa käytettävää tekstien muotoilua. Alaluvuissa 3.2 ja 3.3 käydään läpi lähdeviitteiden ja kirjallisuusluettelon ulkoasua. Alaluku 3.4 sisältää suosituksia ja ohjeita koskien linkkien, taulukoiden sekä audiovisuaalisten lähteiden käyttämistä.

3.1 Tekstin muotoilu

Tekstin pituus

Referee-artikkelien toivottu laajuus on noin 15–20 liuskaa (riviväli 1,5). Muut artikkelityypit ovat lyhyempiä, 2–14 liuskan mittaisia.

Kursivointi

Kirjat, lehdet, hankkeet, konferenssit ja projektit kursivoidaan aina. Artikkelien, esitelmien, puheenvuorojen ja työryhmien nimet kursivoidaan aina. Vieraskieliset sanat ja käsitteet kursivoidaan, kun ne mainitaan ensimmäisen kerran.

Kursiivia voidaan käyttää myös haluttaessa korostaa jotain tiettyä sanaa ensimmäistä kertaa mainittaessa, mutta yleisesti liiallista kursivoinnin käyttöä on vältettävä.

Lihavointi

Ennen ja nyt -julkaisussa ei käytetä lihavointia.

Sitaatit

Kolme riviä pidemmät lainaukset tulee erottaa erilliseksi, sisennetyksi kappaleekseen ilman lainausmerkkejä lainauksen alussa tai lopussa.

Siteerauksen sisäiset merkinnät, [– –], [] ja (sic!)

Sitaatin tulee olla täysin identtinen alkuperäisen kanssa.

Jos jätät sitaatista jotain pois, korvaa se merkitsemällä kaksi ajatusviivaa hakasulkeiden sisään [– –]. Jos teet tekstiin muutoksia tai lisäyksiä tulevat ne kaikki hakasulkeiden sisään. Jos siteeratussa tekstissä on tyyli- tai asiavirhe merkitse se tavallisten sulkeiden sisään sanalla sic ja huutomerkki (sic!).

Jos muutat tekstin ulkoasua – esimerkiksi kursivointia, lihavointia jne. – tulee tämä merkitä suluissa siteerauksen loppuun. Esimerkiksi jos lisäät kursivoinnin tai poistat alkuperäisen kursivoinnin kirjoitat siteerauksen loppuun (kursivointi kirjoittajan) tai (kursivointi poistettu).

Tämä on kappaleen alku. [– –] Tässä ollaan [saman] kappaleen (sic!) keskivaiheilla.

Artikkelin loppuun kuvaus kirjoittajasta

Artikkelin loppuun on hyvä liittää virkkeen mittainen kuvaus kirjoittajasta.

Esimerkiksi: Kirjoittaja on filosofian maisteri, joka viimeistelee väitöskirjaansa [aihe] Turun yliopiston historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitoksella.

Otsikkotyölylien käyttö

Käytä otsikkotyölyjä otsikoissa aloittaen Otsikko 1/Heading 1 -tyylillä ja jatkaen loogisesti koko tekstin läpi. Käytä otsikkotyölyjä myös väliotsikoissa. Se, miltä otsikkotyölyt näyttävät tekstinkäsittelyohjelmassa on sivuseikka. Siirron jälkeen ne näkyvät saman sivupohjan mukaan kuin kaikki muutkin artikkelit.

Ylä- ja alatunnisteiden käyttö

Ylä- ja alatunnisteet tulee poistaa tekstitiedostosta kokonaan. Erityisesti sivunumerot aiheuttavat ongelmia.

Tallenna tekstitiedosto doc-muotoon

Lähetettäessäsi artikkelisi toimituskunnalle tallenna tekstitiedosto doc-muotoon.

Kuinka toimitukseen lähetettävä tekstitiedosto nimetään

Nimeä tiedosto seuraavasti: sukunimi ppkkvv (esim. mantynen120810). Älä jätä nimeen välilyöntejä tai ääkkösiä. Jos haluat jättää välin sanojen väliin, käytä silloin alaviivaa (esim. haastattelu_mantynen120810). Jos lähetät samalla kertaa useamman tekstin, erota tekstit toisistaan kirjaimilla (esim. mantynen120810A ja mantynen120810B).

3.2 Lähdeviitteet

Ennen ja nyt käyttää loppuviitteitä

Ennen ja nyt -julkaisussa käytetään ainoastaan loppuviitteitä. Viitteet merkitään tekstinkäsittelyohjelman automaattisina muotoiluina artikkelin loppuun (EI sulkeissa tekstin sisälle).

Loppuviitteiden käyttö on osa yhteisöllisyyttä

Tieteellisen yhteisön ominaisuuksiin kuuluu se, että ajatuksista annetaan kunnia sille, jolta ne on saatu. On siis tärkeää tunnistaa ja tunnustaa artikkelissa käytettyjen ajatusten alkuperä.

Miten merkitään loppuviite

Julkaisuista mainitaan kirjoittajan sukunimi, vuosiluku ja sivunumero. Tarvittaessa myös muita lisätietoja.

Loppuviitteessä etenemisjärjestys on pienemmästä arkistoyksiköstä suurempaan

Esimerkkejä:

Arvid Erikssonin kirje Ture Jönssonille 12.4.1599. Acta Historica I, Kansallisarkisto.

Court record, Nottingham 12 Dec 1618. ECR, Vol. 6, AA.

Mr. Lamb's letter to Sir Henry Pidgeon, 5 Aug 1965. Sir Henry Pidgeon's Archives, Vol. 1 p. 5, Archives of Shangri-La.

Heloise's letter to Abelard, 1 May 1599. Letters from Heloise to Abelard, Medieval Microfilm Collection, roll ASL 2565b, Archives of Shangri-La.

Case D5000, 3 May 1856. Miscellanea, Gangsta Archives.

Kuinka lähdejulkaisu merkitään loppuviitteeseen

Lähdeviitteissä käytetään vakiintunutta viittaustapaa: lähdejulkaisun otsikko ja sivunumero tai asiakirjanumero.

Esimerkkejä:

Alexander's Correspondence, 56.

Anonymous Letters and Documents 1700–1702, 556.

Bidrag till Finlands Historia IV, asiakirja nro. 145.

Royal Orders, Vol. III, 46–50.

Kuinka kirjallisuus merkitään loppuviitteeseen

Esimerkkejä:

Bush 1984, 1–2; Huntington 2002 (1997), 13–15.

Donahue & Jackson & Mikkelsen (toim.) 1980. (N.B. Viittaus on koko teokseen.)

Davies 2003, 280.

Lidman 2004; Pernot 1998, 32.

3.3 Kirjallisuusluettelo

Kaikki artikkelissa ja lähdeviitteissä mainitut lähteet ja julkaisut kootaan lähdeluetteloon artikkelin loppuun. Tarvittaessa luettelossa käytetään erillisiä alaotsikoita "Lähteet", "Julkaistut lähteet" ja "Kirjallisuus".

Lähteet

Lähdeluettelossa arkistotiedot ilmoitetaan lyhyesti.

Esimerkkejä:

Atlantic Archives (AA)
English Court Records (ECR)
Archives of Shangri-La
Sir Henry Pidgeon's Archives
Medieval Microfilm Collection
Kansallisarkisto
Acta Historica I

Julkaistut lähteet

Julkaistut lähteet tarkoittaa julkaistua alkuperäisaineistoa. Nämä lähteet aakkostetaan julkaisun otsikon mukaan.

Julkaistut lähteet merkitään seuraavanlaisesti: *Teoksen nimi*. Teoksen toimittaja. Kustantaja, painopaikka vuosi.

Esimerkkejä:

Alexander's Correspondence. Ed. John Reynard. Historical Source Books, Rome 1978.

Anonymous Letters and Documents 1700–1702. Ed. Ragvald Halvardsson. Swedish Books, Stockholm 2000.

Bidrag till Finlands historia IV. Red. Reinhold Hausen. Kejserliga senatens tryckeri, Helsingfors 1912.

Royal Orders in Print, Vols. I–VI. Ed. Robert Dudley. Royal Books, London 1580.

Kirjallisuus

Kirjallisuus tarkoittaa tutkimuskirjallisuutta. Kirjallisuus aakkostetaan teoksen kirjoittajan mukaan.

Kirjallisuus merkitään seuraavanlaisesti:

Kirjoittaja: *Teoksen nimi*. Kustantaja, painopaikka vuosi.

Kirjoittaja: "Artikkelin nimi." *Lehden nimi* Lehden numero, artikkelin sivunumerot.

Kirjoittaja: "Artikkelin nimi." teoksessa Artikkelikokoelman toimittajan nimi (toim.), *Artikkelikokoelman nimi*. Kustantaja, painopaikka vuosi, artikkelin sivunumerot.

Esimerkkejä:

Bush, Margaret, *Theory and Practice*. Interesting Books, Manchester 1984.

Davies, Rees, "The Medieval States: The Tyranny of a Concept?" *Journal of Historical*

Sociology 12/2003, 280–300.

Donahue, Margaret & Jackson, Peter & Mikkelsen, Sven (toim.), *Here, There and Everywhere*. Books Unlimited, Stockholm 1980.

Huntington, Samuel P., *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. The Free Press 2002 (1997).

Lidman, Satu, "Unzüchtige Weiber und Priesterkonkubinen in München um 1600." *Ennen ja nyt* 2/2004, <http://www.ennenjanyt.net/2-04/lidman.htm> (viitattu 24.08.2004).

Pernot, Jean-François, "'La trace italienne', éléments d'approche." Teoksessa Bérenger, Jean (toim.), *La révolution militaire en Europe (XVe–XVIIIe siècles)*. Hautes études militaires 6. Institut de Stratégie Comparée, Paris 1998, pp. 31–50.

3.4 Kuvat, videot, äänitteet, linkit, taulukot

Verkkojulkaisu mahdollistaa monenlaisten aineistojen liittämisen osaksi tekstiä.

Kuvat

Kuvat lähetetään erillisinä tiedostoina – ei siis upotettuina osaksi tekstiä.

Kuvan tiedostomuodon tulee olla jpg, png tai gif. Jpg-muoto on paras valokuville. Gif-muotoa on hyvä käyttää kuvan ollessa jokin graafinen kuvio, kuten logo. Png on eräänlainen välimuoto näiden kahden välillä.

Kuvan leveyden tulee olla vähintään 500 pikseliä.

Kuvatiedosto on hyvä nimetä yksinkertaisesti ja informatiivisesti. Nimessä ei saa käyttää välilyöntejä tai ääkkösiä. Hyvä tapa merkitä on sukunimi ppkkvv kuva 1, sukunimi ppkkvv kuva 2, jne. (esim. mantynen120810kuva1, mantynen120810kuva2, jne.).

Kuvien sijoittelu tulee merkitä artikkeliin käyttämällä kuvien tiedostonimiä. Muista lisätä kutakin kuvaa koskeva kuvateksti.

Varmista, että kuvan oikeuksien haltija hyväksyy kuvan käyttämisen osana artikkeliasi.

Videot

Ennen ja nyt ei mielellään ota vastaan videotiedostoja. Hyvä tapa on tallentaa video jollekin internetin tarjoamista videopalveluista, kuten YouTube, ja lähettää artikkelin mukana linkki kyseiseen videoon. Tällainen video voidaan liittää osaksi tekstiä. Muista merkitä tekstiisi mihin kohtaan videon haluat. Kirjoita valmiiksi myös videoon liittyvät tiedot, kuten tekijä ja nimi.

Äänitteet

Tekstiin on mahdollista liittää myös äänitiedostoja, kuten pätkiä tekemästasi haastattelusta tai näytteitä tutkimastasi musiikkikappaleesta. Voit joko lähettää äänitiedoston mp3-muodossa tai tallentaa sen jonnekin internetissä ja lähettää toimituskunnalle linkin kyseiseen tiedostoon. Muista merkitä tekstiisi mihin kohtaan äänitteen haluat. Kirjoita valmiiksi myös äänitteen tiedot, kuten tekijä ja nimi.

Linkit

Linkit ovat sähköisen julkaisun kiistaton vahvuus. Voit ohjata lukijaa helposti lähteittesi äärelle, jos ne löytyvät verkosta eivätkä ole maksullisia. Toisaalta voit tarjota lukijalle lisätietoa käsittelemästasi aiheesta.

Internet-sivujen ja -sivustojen osoitteet vaihtuvat verrattain usein, minkä vuoksi pitkään verkossa säilyvän tekstin linkit vanhentuvat. Muista siis aina merkitä erityisesti linkitetyn lähteen perään päivämäärä, jolloin olet sivulla tai sivustolla käynyt.

Jos olet linkittänyt tekstiisi lisätietoa toisilta sivustoilta, on hyvä tarkistaa ettei kyseisten sivustojen sisältö ole maksullista tai vaadi erillistä kirjautumista. Huomaa, että lisätieto on nimenomaan ylimääräistä tietoa. Artikkelin täytyy toimia itsenäisenä kokonaisuutena. Hyvä lisätietolinkki on esimerkiksi sellainen, josta löytyy kokoelma kuvia juuri sinun aiheestasi. Tällöin kuvat voivat elävöittää tekstiäsi olematta kuitenkaan edellytys tekstin ymmärtämiselle.

Taulukot

Tekstiin voidaan lisätä taulukoita ja joskus ne ovat jopa toivottavia sisällön ymmärtämisen kannalta. Taulukot lähetetään kuvatiedostona joko png- tai gif-muodossa. Merkitse tekstiisi mihin kohtaan

taulukon haluat. Muista merkitä taulukon yhteyteen sitä koskevat tiedot, kuten kuvateksti ja taulukon tekijä.

4. Tekstilajit

Tässä luvussa käydään läpi Ennen ja nyt -julkaisussa sekä Agricolassa käytettyjä tekstilajeja ja niiden erikoispiirteitä.

Agricola julkaisee arvosteluja sekä ylläpitää uutis- ja keskustelufoorumeja. Tekstilajeista arvostelu (4.3), uutinen (4.4) ja foorumikirjoitus (4.5) koskevat Agricolaa.

Ennen ja nyt julkaisee referee-artikkeleita (4.1.1), katsausartikkeleita (4.1.2), haastatteluja (4.2), arvosteluja (4.3) sekä uutisia (4.4).

Referee-artikkeleita ja katsausartikkeleita koskevat osittain samat neuvot, joten osa huomioista on koottu yhteisen otsikon alle (4.1 Tieteelliset artikkelit). Katsausartikkeli voi edustaa useammanlaisia artikkelityyppejä, joista neljää on käsitelty tässä ohjeistuksessa erikseen (4.1.2.1 Suppea tutkimusartikkeli, 4.1.2.2 Seminaariraportti, 4.1.2.3 Haastattelu osana katsausartikkelia sekä 4.1.2.4 Lektio).

4.1 Tieteelliset artikkelit (referee-artikkelit ja katsausartikkelit)

Kerro miksi artikkelisi on yleisesti kiinnostava

Tee selväksi lukijalle miksi juuri tämä artikkeli on kiinnostava sen käsittelemän aiheen piirissä: mitä annettavaa sillä on historian tutkimukselle, mitä uutta se tuo historian alalle ja mitä yleisesti pätevää voit artikkelillasi sanoa.

Avaa valitsemasi näkökulma

Tutkimuksesi nivoutuu osaksi aiempaa aiheeseen liittyvää tutkimusta. Tiedosta aiemmat tutkimustraditiot ja -suuntaukset ja miten ne eroavat tai tukevat omaa näkökulmaasi. Artikkelityypistä riippuen kirjoita ajatuksesi auki myös lukijalle.

Kerro tutkimuksesi tavoitteet

Viimeistään toisen kappaleen paikkeilla olisi syytä edetä artikkelin ydinkysymyksiin, eli kirja-arvostelussa esitellä teos ja sen päätavoitteet, katsausartikkelissa kertoa tapahtuma tai ilmiö, joka on tarkastelun kohteena, ja referee-artikkelissa viitata keskeisiin kysymyksiin, joita artikkelissa esitellään.

Kerro tutkimuksesi puutteet

Onko olemassa aineistoa, jota on olemassa, mutta jota et jostain syystä kyennyt käymään lävitse. Lähinnä katsausartikkelissa esimerkiksi jos et käytännön syistä ole jostain laajasta alkuperäislähteenäsi käyttämästä kokoelmasta voinut tutustua kuin osaan.

Aiheen valinta

Aiheen tulisi kummuta jostain minkä kirjoittaja kokee omakohtaisesti kiinnostavaksi. Lisäksi suppean tutkimusartikkelin ja referee-artikkelin kohdalla aiheen valintaan vaikuttaa myös oma aikaisempi perehtyneisyys valittuun aiheeseen. Aiheella on toki oltava myös yleistä mielenkiintoa muillekin kuin kirjoittajalle. Tämän jälkeen on syytä varmistaa soveltuuko valittu aihe Ennen ja nyt -julkaisuun.

Referee-artikkelin kohdalla tulee tämän lisäksi varmistua siitä, että artikkelin tutkimustuloksilla voi olla tieteellistä merkitystä. Katsausartikkelien kohdalla on syytä varmistaa ennen aiheen lopullista valintaa, että aiheen käsittelyyn tarvittava aineisto on saatavilla kohtuullisin kustannuksin ja kohtuullisella vaivalla.

Aiheen raja

Valittuasi aiheen kirjoituksellesi on sitä tavallisesti rajattava. Ensin on syytä selvittää kirjoituksen laajuus. Jos artikkelisi ei voi olla pariakymmentä sivua pidempi ei aiheeksi kannata valita ”Keskiajan kirkkorakentaminen” vaan sen sijaan tutkimuskysymystä ja samalla aihetta tulisi tarkentaa.

Aihetta voi rajata aikaisemmin kirjoitetun tutkimuskirjallisuuden pohjalta. Samalla aiemman tutkimuksen tuntemus auttaa vastaamaan kysymykseen siitä mikä omassa aiheessasi on tieteellisesti uutta. Sen avulla voit rajata aiheesi ulkopuolelle kysymykset tai näkökulmat, jotka on jo käsitelty. Tämän lisäksi aikaisempi tutkimus valottaa niitä aiheita, teemoja tai näkökulmia, joiden avulla tutkimusongelmaasi ei olla vielä lähestytty.

Keskustele tekstissä aiemman tutkimuksen kanssa

Tieteellisen tutkimuksen kohdalla on keskeistä huomata, että uusi tutkimus on suhteessa aiheen tai tutkimusalan aikaisempaan tutkimukseen. Viittaamalla muiden kirjoittamaan asemoit itsesi ja tutkimuksesi tieteen kentällä ja tulet samalla ottaneeksi kantaa edeltävään tutkimukseen.

Argumentoi selkeästi miksi tukeudut toisiin tutkimuksiin ja teorioihin ja kritisoit toisia. Näin autat muita tutkijoita havaitsemaan oman ajattelunsa heikkoudet tai vahvuudet.

Ole selkeä omien päätelmiesi ja tuloksiesi suhteen, sillä ainoastaan silloin kun argumenttisi on tarkasti perusteltu voivat tiedeyhteisön muut jäsenet kritikoida sitä tai kehittää sitä edelleen. Siksi tutkimuksen puutteet ja se mihin et kyennyt vastaamaan on tärkeää tuoda esiin, koska se on omiaan mahdollistamaan vastaisen julkisen ja kriittisen keskustelun tutkimusalastasi ja tutkimuksestasi.

Ole tarkka käsitteiden käytössä

Tieteen tarkoitus on tehdä maailmasta yleistyksiä, abstraktioita. Näitä kutsutaan käsitteiksi.

Käsitteet yhdistävät toisiinsa samantapaisia ilmiöitä ja täten ne toimivat tutkijan työvälineinä.

Vanhon käsitteiden uudelleenmäärittelyllä tai kokonaan uusien käsitteiden luomisella tutkija avaa uudenlaisia tapoja tulkita maailmaa.

Määrittele tekstissäsi esiintyvät käsitteet yksiselitteisesti ja muista että ne on hyvä määritellä heti kun ne ensimmäisen kerran tekstissäsi esiintyvät. On tärkeää pohjata käsitteet tutkimuskirjallisuuteen. Määrittellessäsi käsitettä on hyvä ottaa huomioon seuraavat asiat:

Käsitteen määritelmä rajaa ja täsmentää käsitteen

Käsitteen määritelmä rajaa käsitteen merkityksen tai esittää kielellisen sopimuksen sen käytöstä

Käsitteen määritelmä luo normin käsitteen käytölle

Käsitteen määritelmän tulee olla mahdollisimman tiivis ja looginen

Käsitteen määritelmä ei saa olla kehämääritelmä

Käsitettä ei tulisi määritellä jonkun asian negaationa (esimerkiksi ”Nainen on ei-mies.”)

Käsitettä ei tulisi määritellä ainoastaan toisia käsitteitä käyttäen

Jos määritelmäsi käsitteelle on liian epämääräinen, on sitä hankala käyttää tutkimuksessa. Samalla se heikentää tutkimuksen ymmärrettävyyttä.

Yleiskieleen vakiintuneet käsitteet

Tekstissäsi saattaa olla käsitteitä, jotka ovat integroituneet osaksi yleiskieltä, mutta joita käytät tutkimuksessasi nimenomaan käsitteinä. Koska yleiskielen myötä niille on voinut syntyä useita toisistaan poikkeavia merkityksiä, on käsitteet tärkeää määritellä. Tällaisia ovat aiheesta riippuen esimerkiksi tasa-arvo, postmodernismi, porvari, vieraus, kasvatus, yhteiskunta, sairaus tai kaipuu.

Tuo esiin mikä on omaa ajatteluasi ja analyysiasi

Tunnet aiheesi tutkimustraditiot ja niiden taustat. Tekstistäsi tulee käydä selväksi mikä osa on itse tuotettua ja mikä lainausta. On täysin hyväksyttävää käyttää yksikön ensimmäistä persoonaa – passiivin käyttö voi harhauttaa lukijaa luulemaan, että kyse on jonkun toisen ajatuksista.

Ensimmäisen persoonan käyttö ei kuitenkaan tarkoita, että olisi hyvä keskittyä omakohtaisiin kokemuksiin tai tunnelmiin. Tavallisesti tieteellisessä tekstissä ei tuoda ilmi tutkimusprosessin aikana kohdattuja vastoinikäymisiä tai harha-askelia, vaan keskitytään johtopäätösten kannalta olennaiseen.

Ota kantaa toisten teorioihin ja ajatuksiin valitsemastasi aiheesta. Samalla tuot esiin uusia tapoja

tulkita tutkimiasi asioita ja mahdollisesti jopa uusia lähteitä, joihin tulkintasi perustat. Ole rohkea ja esitä väitteesi ja mielipiteesi suoraan. Tällä tavalla joku voi olla eri mieltä kanssasi. Myöhemmin toiset voivat artikkelisi pohjalta viedä analyysiasi eteenpäin ja kommentoida sitä omissa artikkeleissaan.

Epävarmuus on hyväksyttävää – ole kuitenkin rohkeasti aiheesi asiantuntija

Olet alkanut kirjoittaa koska tiedät valitsemastasi aiheesta paljon. Ole rohkeasti aiheesi asiantuntija ja kerro näkemyksesi lukijalla turhia kainostelematta. Tietty epävarmuus on luonnollinen osa tutkimusta, mutta on eri asia kirjoittaa ”voidaan väittää, että” kuin ”joissain tapauksissa on mahdollista väittää, että”.

Pidä kiinni valitsemastasi punaisesta langasta

Valitsemasi näkökulma ja asettamasi tavoitteet tulee näkyä läpi koko tekstin. Tutkielman punainen lanka on tutkimustehtävän täyttäminen. Rönkyily hankaloittaa lukemista ja voi viedä huomiota varsinaisilta tutkimustuloksilta. Punaisen langan seuraaminen läpi tekstin synnyttää yhtenäisen kokonaisuuden ja sitä kautta tuo esiin oman äänesi tutkijana.

Ole johdonmukainen

Huolehdi, että lukijan on helppo seurata miten ja mihin lähteisiin ja teoriaan nojautuen päädyt lopulta johtopäätöksiisi. Antamiesi tietojen perusteella lukijan pitäisi pystyä muodostamaan asiasta myös oma mielipiteensä – jopa vastakkainen omasi kanssa. Tehtäväsi onkin vakuuttaa lukija, että oma tulkintasi on avautuvista vaihtoehdoista vahvin.

Lukija ei lue ajatuksiasi

Älä jätä liikaa lukijan harteille. Mikä saattaa tuntua hauskalta viittausleikiltä johonkin oman alasi spesifiin tapahtumaan, ei ole hauskaa lukijalle, joka ei ole tapahtumasta koskaan kuullutkaan. Selitä mitä tarkoitat ja tuo ajatuksesi selkeästi julki. Tämä ei tarkoita sitä, että väännät kaiken rautalangasta, vaan sitä, että teet lukijalle selväksi oman ajatuksenjuoksusi.

Lainaa lähteitäsi rehellisesti

Tutustu huolella lähteisiisi, jotta irrota asioita asiayhteydestään.

Jos lähteesi esittää jonkin tiedon epävarmana, niin älä esitä tätä tietoa artikkelissasi kyseenalaistamattomana ja varmennettuna tietona, faktana.

Jos olet lähteen kanssa eri mieltä tuo se selvästi esiin äläkä vain lainaa tekstiä ja oletta, että lukija ymmärtää kantasi olevan vastakkainen kuin mitä lainauksessasi esität.

Mihin tarkoitukseen alaviitteitä käytetään

Alaviitteitä voi käyttää useampaan tarkoitukseen, mutta niiden pääasiallinen tehtävä on kertoa lainausten tarkka lähde. Hyvän tavan mukaista on viitata vain sellaisiin lähteisiin, jotka on itse nähnyt. Jos joutuu viittaamaan lähteeseen jonkin toisen kautta, on se erikseen mainittava ja samalla tulee viitteeseen merkitä myös alkuperäisen lähteen tiedot.

Alla alaviitteen käyttötapoja:

Viitteeseen merkitään lainauksen tarkka lähde

Viitteessä voidaan ohjata lukija muun aihetta koskevan kirjallisuuden pariin

Viitteeseen voidaan sijoittaa omaa argumentaatiota tukeva lainaus, joka ei sovi osaksi

leipätekstiä

Viitteessä voi kehitellä pidemmälle jotain tekstissä esitettyä väitettä, jos se ei oleellinen osa artikkelia

Jos tiedät, että leipätekstissä esittämäsi väitettä voidaan kritisoida jostain näkökulmasta käsin tai jokin tutkija onkin näin tehnyt, voit mainita tämän viitteessä

Jos käytät vieraskielistä sitaattia, on käännös hyvä liittää viitteeseen

Viitteissä on joitain vakiintuneita merkintätapoja. Jos ohjaat lukijaa kirjallisuuden pariin, joka on eri mieltä kanssasi, käytä sanaa *vertaa* (vrt.). Jos ohjaat lukijaa kirjallisuuden pariin, joka tukee näkemyksiäsi, käytä sanaa *katso* (ks.). Jos viittaat useamman kerran peräkkäin samaan teokseen, korvaa teoksen tiedot – sivunumeroa lukuun ottamatta – latinankielisellä lyhenteellä *ibid*.

Sitaattien käytöstä

Alkuperäislähteistä liitetään suoria siteerauksia kohdista, joita tulkitset ja analysoit artikkelissasi. Vaikka kovin pitkiä sitaatteja ei artikkeliin mahdu, on hyvä siteerata lähdeesi tarpeeksi laajasti. Mikäli mahdollista tarjoa sitaatti alkuperäiskielellä, jolloin käännös liitetään viitteeseen. Muista tässä tapauksessa kertoa kuka on toiminut kääntäjänä.

Tutkimuskirjallisuuden referointiin käytetään tieteellisessä tekstissä verrattain harvoin suoraa lainausta eli sitaattia. Tutkimuskirjallisuuden kohdalla onkin sitaatin sijaan suositeltavampaa ilmaista lainattava kohta omin sanoin. Jos et kykene ilmaisemaan sitaatin sisältöä nasevasti ja tiiviisti omin sanoin, voi olla ettei ole sisäistänyt lähteesi sanomaa kunnolla.

Tutkimuskirjallisuutta voi siteerata suoraan seuraavissa tapauksissa:

Asia on alunperin ilmaistu poikkeuksellisen osuvasti tai omaperäisesti.

Ajatuksissa tai terminologiassa on jotain mitä haluat kommentoida.

Aiot analysoida lainattua kohtaa kirjoituksessasi.

Siteerattu kohta on siinä määrin merkittävä tai kiistanalainen, että katsot olevan paikallaan toistaa sen sisältö sellaisenaan.

Arvioit kohdan sisällön niin arvovaltaiseksi, ettei halua muuttaa sen sanamuotoa.

Kontekstualisoi aiheesi

Aiheesi on sinulle tuttu ja näin ollen myös sitä ympäröivä ajallinen ja paikallinen sijainti. Sinulle tuttujen asioiden toistaminen voi tuntua turhauttavalta, mutta on kohteliasta lukijaa kohtaan kertoa muun muassa mistä vuodesta puhut, mitä aluetta tarkalleen ottaen tarkoitat, mikä merkitys jollain tapahtumalla on aikanaan ollut tai kuka jokin henkilö on tarkalleen ottaen ollut.

Argumentin muodostamisesta ja rakenteesta

Argumentit ovat tieteellisen kirjoittamisen perusta. Argumentin tarkoitus on saada lukija vakuuttuneeksi väitteidesi oikeellisuudesta tai paremmuudesta suhteessa muihin aiheesta tehtyihin väitteisiin.

Argumentin perusrakenne koostuu varsinaisesta väitteestä, perustelusta ja taustaoletuksista. Väite on se mitä lukijoiden halutaan uskovan. Perusteluilla tarkoitetaan niitä syitä, joiden nojalla haluat saada lukijasi uskomaan väitteesi. Taustaoletukset taas ovat perustelua tukevia tietoja, joiden avulla saamme tukea esittämällemme perustelulle ja voimme sulkea ulkopuolelle vaihtoehtoiset perustelut.

Tieteellinen argumentti voidaan muotoilla lukemattomilla erilaisilla tavoilla yhdistelemällä kolmea

väitteen peruselementtiä. Toistensa kanssa rinnakkaisina perusteluina väitteen tueksi tieteellisessä argumentaatioissa voidaan tunnistaa perustelu tutkimuskirjallisuuden, alkuperäislähdeaineiston ja/tai logiikan avulla.

Tapa jolla argumentin väite, perustelut ja taustaoletukset esitetään on kuitenkin lopulta subjektiivinen valinta aivan samoin kuin jokainen argumentti on subjektiivinen pyrkimys saada muut pitämään esittämäsi tulkintaa muita parempana tai todistusvoimaisempana. Tapa jolla perustelet väitteesi riippuu myös väitteen luonteesta: tosiasiaväitettä (omena putoaa) tukevien perustelujen ja taustaoletuksien tulee myös olla tosiasioita. Jos taas väite on kuvaus todellisuudesta (valta on kulttuurinen konstruktio), on osan perusteluista ja taustaoletuksista myös koskettava tällaisia kuvauksia.

Koska argumentin rakentamisen tapoja on lukemattomia, on helpompaa luetella niitä argumentointi tapoja, jotka johtavat argumentin epäonnistumiseen tai virheellisyyteen. Ohessa viitteellinen lista tällaisista argumenteista:

johtopäätös ei seuraa sen tueksi esitetyistä perusteluista ("Jos maapallo on pyöreä, universumi on rajaton. Maapallo on pyöreä. Universumi on siis rajaton.")

johtopäätöksen tukena käytetään käsiteltävän asian kannalta epäoleellisia huomioita toisen tieteenekijän piirteistä ("Timo Tutkija on rasisti.")

johtopäätöksen tueksi vedotaan auktoriteettiin, joka ei ole väitteen kannalta relevantti tai auktoriteetin esittämiä näkemyksiä vääristellään, jotta ne tukisivat omia tarkoitusperiäsi ("Rikkaiden on pysyttävä rikkaina, koska energian säilymislain mukaan energia, kuten rikkaus, ei koskaan katoa.")

johtopäätöksessä turvaututaan kehäpäätelmään eli väitteen perustelut sisältävät jo johtopäätöksen ("Varakkaat ovat varakkaita, koska heillä on paljon varallisuutta.")

harhauttava johtopäätös, jolla pyrit saamaan väitteelläsi hyväksytyksi toisen johtopäätöksen kuin josta alunperin oli kyse ("Kirsi toimii professorina yliopistolla tai sitten hän on huono tutkija.")

pidät vastakkaisen todistusaineiston puutetta oman todistuksesi tukena ("Matti Vanhanen sai lautoja koska hän ei voi todistaa, ettei hän saanut lautoja.")

rajaat tutkimuksesi niin, että tarkastelun ulkopuolelle jää johtopäätöksen muotoutumisen kannalta oleellisia asioita

alkuperäisen väitteen täydentäminen tilannekohtaisesti tavalla, joka ei sovellu yleisesti esittämäsi väitteeseen

perustelet argumenttisi ketjun välttämättömänä osana, jossa perusteluketjun alun pätevistä perusteluista johdetaan välttämättömyys myös myöhempien perustelujen hyväksymiselle (Väite: Markkinatalous on kelvoton järjestelmä. Perustelu: Markkinatalous siirtää tuotannon alueille, joilla ei valvota yksilön oikeuksien toteutumista. Perustelu2: Oikeudettomuus ei ole hyvä asia, joten markkinatalous on kelvontonta.)

syyn ja seurauksen sekoittaminen toisiinsa tai korrelaation ja kausaliiteetin sekoittaminen (Suomessa juodaan paljon kahvia ja ihmisillä on siniset silmät. Sinisten silmien pitää siis olla seurausta runsaasta kahvinjuonnista.)

osien ja kokonaisuuden välisen suhteen vääristäminen, jossa esimerkiksi yhdestä kirjoituksesta päätellään koko aikakauden kirjallinen kulttuuri

päätelmä, jossa vallitsevasta asioiden tilasta johdetaan miten asioiden tulisi olla, esimerkiksi roomalaisten pitäminen sivistymättöminä, koska heidän harjoittamansa toimet eivät olisi nyky-yhteiskunnassa hyväksyttäviä

asioiden myöhemmästä tilasta päätellään sitä edeltänyt toiminta, esimerkiksi eurooppalaisten

maailmanvalloituksesta kolonialismin myötä päätellään eurooppalaisten tieteellis-tekninen ylivalta 1100-luvulla

Otsikko

Pääotsikon on hyvä olla informatiivinen ja suhteellisen lyhyt. Otsikko voi olla kaksiosainen, jolloin alaotsikossa tarkennetaan pääotsikkoa.

Artikkelin näkeminen prosessina

Historian alalla kirjoittaminen on tärkeä osa tutkimusprosessia. Tekstissäsi jäsennät maailmaa ja pyrit tekemään sen ilmiöistä sanojen avulla selkeää ja johdonmukaista.

Kirjoitusprosessin tarkastelemisen on tarkoitus auttaa kirjoittajaa helpommin hahmottamaan artikkelin vaatimaa työtä kokonaisuutena. Jokainen prosessin osatekijä näyttäytyy erillisenä saarekkeena, jolloin työn etenemistä on helpompi seurata ja osien valmistuminen antaa onnistumisen kokemuksia läpi kirjoittamisen. Valmis artikkeli ei siinnä kaukana horisontissa tavoittamattomana, vaan sitä lähestytään askel askeleelta.

Kirjoitusprosessin vaiheet eivät ole selvärajaisia, vaan ne joiltain osin kulkevat toistensa päällä. Esimerkiksi vaikka aiheen valinta on se mistä prosessi aloitetaan, voi se täsmentyä useaan otteeseen prosessin kuluessa. Huomioi että prosessiin kuuluu olennaisena osana omien ajatusten uudelleen muokkaaminen. Ole valmis jopa luopumaan joistain ajatuksista tai valmiina pitämistäsi tekstipätkistä.

Alla on listattu prosessin vaihteita.

aiheen valinta

tutkimuskirjallisuuteen tutustuminen

alkuperäislähteisiin tutustuminen ja aineiston kerääminen

tutkimuksen ideoiden järjestäminen

varsinainen artikkelin kirjoittaminen

palautteen pyytäminen ja saaminen

artikkelin viimeistely

Etsi itseäsi kiinnostava hyvä aihe tai tutkimuskysymys ja esitä siihen pohjaava hypoteesi. Aihe rajautuu aikaisempaan tutkimukseen tutustumisen myötä, kun selvität tarkemmin mitä aiheestasi on jo tutkittu ja mistä näkökulmasta. Tutustu ja jäsennä tutkimuksessa käyttämäsi alkuperäislähteet ja varmista, että kaikki tutkimuksen toteuttamisen kannalta tarpeellinen aineisto on saatavillasi.

Kun olet tutustunut sekä aikaisempaan tutkimukseen että alkuperäislähteisiin aiheesi rajoissa, kirjoita ylös vapaasti kaikki mieleesi nousevat kysymykset ja ideat. Tämän jälkeen järjestele ajatukset lukuihin ja alalukuihin. Tässä vaiheessa on hyvä karsia tutkimuskysymyksen kannalta epäolennainen. Vasta tämän jälkeen on syytä aloittaa varsinaisen artikkelin kirjoittaminen. Kirjoittaminen kannattaa aloittaa osasta, josta se mielestäsi tuntuu helpoimmalta. Aiemmin järjestetyt ideat takaavat sen, ettet kirjoittaessasi lipsu aiheen ulkopuolelle ja samalla pidät esityksesi loogisesti etenevänä.

Kirjoittamisen edetessä on siitä syytä pyytää palautetta, jonka pohjalta muokkaat tekstiäsi edelleen. Hyvän palautteen saaminen pitkin matkaa helpottaa kirjoittamistasi ja tekee artikkelistasi paremman. Älä kuitenkaan lähetä jokaista raakaversiota muiden luettavaksi, vaan koita työstää ajatuksiasi mahdollisimman pitkällä ensin omin voimin.

Ennen kuin lähetät artikkelisi Ennen ja nyt -julkaisun toimitukseen tarkista vielä, että artikkelisi vastaa muotoiluiltaan vaadittua.

Epärehellisestä kirjoittamisesta

Lienee itsestäänselvyys, että kirjoitettaessa tulee toimia hyvien tapojen mukaisesti. Plagiointi on kiellettyä. Jos lainaat toisen ajatuksia, etkä eksplisiittisesti kerro tästä, syyllistyt plagiointiin. Epärehellistä on myös se, että jätät mainitsematta aikaisempia aiheeseesi tiukasti liittyviä tutkimustuloksia – jos siis olet näistä tietoinen. Älä myöskään jätä tuomatta ilmi tutkimuksesi kannalta epämieluisia tietoja: johtopäätösesi kanssa ristiriidassa olevia alkuperäisaineistosta nousseita asioita tai omien tulkintojesi kanssa eri mieltä olevien tutkijoiden mielipiteitä.

Liitä loppuun tietoja itsestäsi

Lektiota lukuun ottamatta tekstin loppuun liitetään tieto kirjoittajan oppiarvosta, ammatista sekä toimi- tai kotipaikasta.

Filosofian kandidaatti Maija Meikäläinen opiskelee kulttuurihistoriaa Turun yliopistossa.

4.1.1 Referee-artikkeli (Ennen ja nyt)

Mitä referee-artikkelilla tarkoitetaan

Referee-artikkeli on nimensä mukaisesti vertaisarvioijien eli referee-lukijoiden arvioima tieteellinen artikkeli. Tieteellisenä artikkelina sen tulee tarjota lukijalleen uutta tietoa käsitelystä aiheesta ja samalla se osallistuu alan tieteelliseen keskusteluun. Ennen ja nyt – historian tietosanomissa julkaistavan referee-artikkelin laajuus on tavallisimmin 15–20 liuskaa (tekstin riviväli 1,5). Tarkemmin referee- eli arviointimenettelystä ks. luku 5 (Ennen ja nyt -julkaisuun sekä Agricolan kirja-arvostelupalveluun lähetettävien tekstien toimittamisesta).

Referee-artikkelin tarkoitus

Referee-artikkelin tarkoituksena on tuottaa uusia tulkintoja tutkittavasta aiheesta ja osallistua tieteelliseen keskusteluun. Se antaa mahdollisuuden pureutua syvemmin johonkin yhteen tutkijaa kiinnostavaan asiaan tai aiheeseen. Tieteelliseen keskusteluun osallistuminen tarkoittaa, että olet perehtynyt aihepiiriin aiempaan tutkimukseen, jota artikkelisi tutkimus sivuaa tai kommentoi. Vaikka käyttämäsi alkuperäisaineisto olisikin ensimmäistä kertaa tutkimuksen kohteena, on samaa ajanjaksoa tai ilmiötä varmasti tutkittu muutoin. Toisin sanoen artikkelisi uutta tietoa ei ole olemassa muuta kuin suhteessa aiemmin tutkittuun, jonka kautta tarjoamasi uusi näkökulma tai aineisto näyttäytyy.

Esitle aiempaa aiheesta tehtyä tutkimusta

Artikkelissa tulee esitellä aiheeseen liittyvää aiempaa tutkimusta. Lukemalla referee-artikkeleita pitäisi lukijan tulla tietoiseksi alan uusimmista tutkimustuloksista.

Käy artikkelissasi keskustelua aiemman tutkimuksen kanssa.

Tarjota lukijoillesi uutta tieteellistä tietoa

Referee-artikkelin tarkoituksena on tarjota uutta tieteellistä tietoa lukijoilleen. Uutta tietoa on luonteeltaan monenkaltaista. Kyse voi olla vaikkapa uudesta tulkinnasta, uuden teorian tai metodin soveltamista jo aiemmin tutkittuun aiheeseen tai aikaisemmin tutkimattoman alkuperäislähdeaineiston käytöstä. Kirjoittajana on hyvä muistaa, että uusi tieto on uutta vain suhteessa aikaisempaan tutkimukseen, mutta myös asettamaasi tutkimustehtävään. Voidaksesi tarjota uutta tietoa tulee sinun siksi tutustua aikaisempaan tutkimukseen. Koska referee-artikkelin pituus on rajallinen, on tutkimuskysymyksen rajaaminen yhtä oleellista kuin aikaisemman tutkimuksen tuntemus. Vaikka tutkimuksesi käsittelemät aiheet olisivat itsessään uusia voi aiheen liian ylimalkainen rajausta tehdä tutkimuksestasi pelkän yleiskatsauksen käsitelyihin kiinnostaviin aiheisiin.

Referee-artikkeli on itsenäinen tutkimus

Kirjoittaessasi referee-artikkelia pidä mielessä, että lukijan pitää kyetä artikkelissasi annettujen tietojen pohjalta ymmärtämään tarjoamasi johtopäätökset. Vaikka artikkelisi perustuisi laajempaan katsaukseen (esim. opinnäytetyö tai monografia) ei sen argumenttien ymmärtämiseen tulisi tarvita muiden teosten lukemista.

Referee-artikkelin rakenne

Tuttu artikkelin rakenne helpottaa lukemista, sillä lukija osaa odottaa jo etukäteen millä tavoin artikkelisi tulee suunnilleen etenemään. Artikkelin selkeä rakenne helpottaa myös tutkijan työtä. Kun hän on hahmottanut itselleen mikä on hänen pääsanomansa ja miten artikkeli luku luvulta ja

kappale kappaleelta etenee, on hänen helppo keskittyä aina yhteen asiaan kerrallaan. Ennen ja nyt – historian tietosanomissa julkaistavat referee-artikkelit ovat laajuudeltaan noin 15–20 liuskaa (riviväli 1,5). Artikkelit on hyvä jakaa osiin, joita tavallisesti on artikkelin johdanto (noin pari sivua), tutkimuksen ja lähteiden taustoitus (viittisen sivua) sekä aineiston tarkempi esittely ja tulkinta (kymmenisen sivua). Tämän lisäksi referee-artikkelin osaksi kuuluvat lähteet ja viitteet, joita ei lasketa mukaan artikkelin pituuteen. Koska artikkelin pituus on rajallinen, kannattaa sanottavassa keskittyä oleelliseen.

Referee-artikkelin johdanto-osassa selvennät miksi tutkimuksesi tulisi kiinnostaa lukijaa ja tuot esiin artikkelin keskeiset tavoitteet. Johdanto-osan pitäisi yllyttää lukijaa lukemaan koko artikkeli. Alussa esitellään artikkelin pääkysymykset ja rakenne. Myös tuloksista voi vihjailla jo johdannossa. Aineiston esittelyssä sekä lähteiden taustoituksessa käyt lyhyesti läpi analyysin kannalta keskeisen aineiston, aiemman tutkimuksen, metodit, teoriat ja käsitteet.

Pyri pääsemään nopeasti varsinaiseen analyysiin. Aineiston tulkintaan ja tarkempaan käsittelyyn keskittyvän osan tulisi muodostaa sivumääräisesti artikkelisi laajin osa. Käsittelyluvuissa esiteltyjen syventävien analyysien jälkeen tulee loppuluku, jossa esitellään johtopäätöksiä ja jossa voidaan määritellä ongelmia jatkotutkimusta varten. Kiinnitä huomiota siihen, että lopetuksesi on kiinteä ja että olet vastannut kaikkiin niihin kysymyksiin, joihin alussa kerroit etsiväsi vastauksia. Lopetus on siinäkin mielessä tärkeä osa artikkeliasi että se jää lukijan mieleen viimeisenä.

Johtopäätösten tekemisestä

Tutkimuksen johtopäätöksiä ja tuloksia arvioitaessa ei riitä, että saatuja tuloksia tai päätelmiä analysoidaan, vaan niistä olisi kyettävä tekemään johtopäätöksiä tai synteesejä. Synteeseissä kootaan yhteen tutkimuksen tulokselliset pääseikat, joiden avulla tarjotaan selkeät vastaukset asetettuihin kysymyksiin. Synteesien pohjalta kirjoittaja kykenee kertomaan mikä on tutkimuksen varsinainen tulos ja/tai merkitys tiedeyhteisölle – mitä uutta se tarjoaa lukijalleen.

Referee-artikkelin kirjoittaminen opinnäytteen pohjalta

Referee-artikkeli voi pohjautua aiemmin kirjoitettuun tai työn alla olevaan opinnäytteeseen, kuten pro gradu -tutkielmaan tai väitöskirjaan. Referee-artikkeli ei ole opinnäytteen referaatti, mutta voit käyttää opinnäytteesi lähteitä, teoriaa ja analyysia artikkelisi materiaalina muun tutkimuskirjallisuuden tapaan. Referee-artikkeli eroaa opinnäytteestä huomattavasti sekä rakenteensa että sisältönsä puolesta. Se mahdollistaa opinnäytteestä nousseen erityisen kiinnostavan havainnon ja tulkinnan tarkemman analyysin ja esittelyn. Opinnäytteeseen perustuvan referee-artikkelin kohdalla tulee olla erityisen varovainen, ettei artikkeli jää pelkäksi yleiskatsaukseksi aiheeseen.

Huomioi, että tieteellisessä artikkelissa ei oppineisuutta tarvitse osoittaa samalla tavoin kuin opinnäytetyössä vaan lyhyt katsaus oleelliseen kirjallisuuteen aiheen kannalta riittää.

Referee-artikkeli kirjoitetaan anonymina, joten siitäkin syystä on turha korostaa esimerkiksi analyysien pohjautuvan omaan aiempaan jo valmistuneeseen opinnäytteeseen. Sinun ei siis tarvitse eikä kannata mainita, että olet päätenyt samoihin tuloksiin jo toisessa työssä.

Käytetyt lähteet kertovat mihin koulukuntaan teksti sitoutuu

Ole tietoinen siitä, että lähdeluettelosi kertoo paljon siitä, mihin koulukuntaan sitoudut. Lukija saattaa pelkän lähdeluettelon perusteella päättää lukeeko artikkelin vai ei.

Kerro myös viime hetkellä löytämästäsi oleellisesta tutkimuksesta

Sellaista sattuu, että artikkelin ollessa lähes valmis törmäät ensi kertaa tutkimukseen, joka tutkii juuri samaa aihetta kuin sinä. Vaikka se tuntuisi turhauttavalta, on tärkeää käsitellä

kirjallisuuskatsauksessasi myös tätä tutkimusta. Mitä luultavimmin vertaisarvioija tulee joka tapauksessa vaatimaan tutkimuksen mainitsemista ja toisaalta oman työsi vertailu tähän juuri löytämäsi tutkimukseen saattaa lopulta nostaa oman artikkelisi tasoa.

Viimeistely

Ennen artikkelin lähettämistä toimituskunnalle tarkista alaviitteet, lähteet, otsikot ja linkit. Samalla muista tarkistaa tekstin tehokeinojen oikea käyttö (kursivointi lehden ohjeiden mukaan jne.).

4.1.2 Katsausartikkeli (Ennen ja nyt)

Katsausartikkelin pääasiallisena tehtävänä on toimia katsauksena johonkin historian tai sen lähialojen kannalta kiinnostavaan aiheeseen. Se voi esitellä ajankohtaisia näkökulmia, käsitteitä tai tutkimusmenetelmiä. Katsausartikkeli voi esitellä tutkimuskirjallisuutta (esim. *kouluhistorian tutkimus Suomessa*), tutkimusalaa (esim. *sotahistorian uudet tuulet*) tai tapahtumaa (esim. *Historia-alan pedagogiset kurssit suomalaisissa yliopistoissa*). Katsausartikkeli voi olla tutkimuskirjallisuuteen perustuva kuvaus siitä, miten jotain aihetta on tutkimuksessa käsitelty, tai se voi olla kuvaus tutkimusaineistosta ja arvio siitä, minkälaisiin tutkimuskysymyksiin aineiston avulla voi etsiä vastauksia.

Katsausartikkeli poikkeaa referee-artikkelista niin kysymyksenasettelun, rakenteen kuin pituudenkin osalta. Katsausartikkelissa voidaan käsitellä tutkimusongelmaa ja sen ratkaisumahdollisuuksia, mutta toisin kuin referee-artikkelissa käsittely ei etene yhtä syvälliseen tieteelliseen analyysiin.

Ennen ja nyt -julkaisu lukee käytännön syistä katsausartikkeleiksi seuraavat:

Tutkimusalojen ja -kysymysten väljät esittelyt

Keskustelunavaukset tiettyyn tutkimusalaan tai teemaan

Laajahkot kirja-arvostelut, joissa arvosteltava kirja suhteutetaan muuhun alan tutkimukseen

Katsauksen johonkin aiheeseen (käsitteisiin, tutkimusalaan, yms.) luovat artikkelit

Konferenssi, seminaari yms. -raportit

Kirjallisuuskatsaukset

Lektiot

Tässä ohjeistuksessa käsitellään omien otsikoidensa alla katsausartikkeleista: Suppea tutkimusartikkeli, Seminaariraportti, Haastattelu osana katsausartikkelia sekä lektio. Alla on käyty katsausartikkelia yleisesti koskevia asioita. Kunkin edellä mainituista otsikoista alla on käyty tarkemmin ohjeistusta koskien ainoastaan otsikon mukaista katsausartikkelin lajia.

4.1.2.1 Suppea tutkimusartikkeli (katsausartikkeli)

Suppea tutkimusartikkeli etsii vastausta yhteen hyvin rajattuun kysymykseen

Katsausartikkeli voi olla lyhyt tutkimus tai se voi kevyellä otteella kertoa tutkimuksesta, jossa vastataan yhteen hyvin rajattuun kysymykseen.

Ota huomioon käytettävissä oleva tila

Koska katsausartikkeli on pituudeltaan kohtalaisen lyhyt, on tila hyvä ottaa huomioon jo artikkelin runkoa suunniteltaessa. Esimerkiksi taustatietoa voi olla hyvä antaa pitkin artikkelia sen sijaan, että varaisi sille yhden oman kappaleen tai jopa luvun.

Aihe

Valitse aihe, jota olet tutkinut jo aiemmin. Esimerkiksi kandidaatintutkielma antaa artikkelille hyvät lähtökohdat. Koska tilaa on vain vähän, rajaa hyvin tarkkaan tutkimuskysymyksesi ja aiheesi. Huomioi myös työmäärä, jonka olet valmis tekemään artikkelin eteen.

Eräs mahdollinen näkökulma on lähestyä jotain laajempaa kysymystä yhden esimerkin kautta. Artikkelissa voidaan esimerkiksi käyttää yhtä henkilöä aikakautensa ja tietyn ilmiön tai ajattelutavan edustajana.

Aiheeseen liittyvä aiempi tutkimus antaa vinkkejä siitä, mitä on vielä tutkimatta ja mistä näkökulmasta. Kun olet valinnut aiheesi, on sitä hyvä tarkentaa. Tässä vaiheessa voi olla tarpeen etsiä lisää aiheeseen liittyvää tutkimusta jo aiemmin lukemasi lisäksi. Mahdollisesti käyttökelpoisia tutkimuksia löydät esimerkiksi jonkin uudehkon tutkimusjulkaisun tai artikkelin kirjallisuusluettelosta. Voit myös ottaa yhteyttä johonkin alan varsinaiseen tutkijaan ja kysyä häneltä alan tällä hetkellä keskeisimmästä tutkimuskirjallisuudesta.

Keskity yhteen kokoavaan teemaan

Valitse yksi yksittäinen ja tarpeeksi suppea kysymys, näkökulma, teema yms. Pitäydy niissä ja varo rönsyilyä.

Tuleeko käyttää lähdeviitteitä

Lähdeviitteiden käyttö riippuu artikkelin luonteesta. Jos artikkeli nojaa paljon tutkimukseen, on jo tilankäytön kannalta järkevää käyttää lähdeviitteitä.

Väliotsikoita on hyvä käyttää

Tekstiä on hyvä rytmittää väliotsikoilla. Sopiva väli otsikoille on noin yksi otsikko kahden kolmen liuskan välein (1,5 rivivälillä).

Aihetta tulee tarkastella tutkimuskirjallisuuden kautta

Artikkelin tulee nojata vahvasti tutkimuskirjallisuuteen. On tärkeää esitellä mitä nykyinen tutkimus valitsemastasi aiheesta sanoo ja liittykö aiheeseen esimerkiksi erimielisyyksiä eri tutkijoiden välillä.

Esimerkiksi kandidaatintutkielma antaa hyvän lähtökohdan katsausartikkelin kirjoittamiselle, sillä yleensä tutkielmaa tehdessä tutustuu laajalti aihetta käsittelevään tutkimuskirjallisuuteen.

Laita alkuperäisaineistosta nousevat asiat keskustelemaan tutkimuskirjallisuuden kanssa

Rakenna oma näkökulmasi nojautuen käyttämiisi alkuperäislähteisiin ja käy samalla keskustelua esittelemäsi tutkimuskirjallisuuden kanssa.

Tee rakennesuunnitelma jo ennen kirjoitusvaihetta

Tutkimusartikkelin rakenne voi muodostua useammalla eri tavalla, joten rakennetta on hyvä hahmotella jo ennen kirjoittamista. Rakennesuunnitelma auttaa hahmottamaan mitä aiot sijoittaa minnekin ja toisaalta se auttaa ymmärtämään, kuinka lyhyt artikkeli todella on eli kuinka tiiviisti sinun täytyy asiiasi ilmaista.

Rakennesuunnitelma voi näyttää esimerkiksi tältä:

Työotsikko

Johdanto: Tässä esittelen pääteeman [kuvaa pääteema]. n. 2 liuskaa

Alaluku 1: Tässä käsittelen kysymystä [kuvaa kysymys]. n. 3 liuskaa

Alaluku 2: ...

Loppupäätelmät: tässä tulkinnat [kuvaa lyhyesti.] n. 2 liuskaa.

4.1.2.2 Seminaariraportti (tai konferenssi yms.) (katsausartikkeli)

Johdattele lukija seminaarin (tai konferenssin yms.) aiheeseen

Raportti on hyvä aloittaa lyhyellä johdatuksella seminaarin aiheeseen. Voit kertoa viimeaikaisista aiheen ympärillä käydyistä tieteellisistä keskusteluista. Voit kertoa myös onko aihe ollut viime aikoina pinnalla yleisesti mediassa. Lisäksi voit pohtia onko aihe juuri nyt erityisen ajankohtainen ja jos, niin miksi.

Kerro alkuun lyhyesti seminaarin järjestelyistä ja kulusta

Esittele yleisesti seminaarin aihe ja sen aikana pidetyt esitykset. Kuka tai mikä taho seminaarin järjesti? Missä se pidettiin? Millaiselle kohderyhmälle se oli tarkoitettu? Ketä tuli paikalle? (Esimerkiksi, jos tilaisuus oli tarkoitettu laajalle yleisölle ja sinne tuli paikalle vain oman laitoksen henkilökuntaa. Hekin luulivat, että kyseessä oli pakollinen osallistuminen.)

Seminaariesitysten käsittely

Raportissa voit kertoa miten aiheita käsiteltiin, mitä uutta tai yllättävää seminaari tarjosi, tuliko siellä esiin kiinnostavia näkökulmia tai käytiinkö siellä mielenkiintoisia keskusteluja.

Jos esityksiä oli monia, keskity vain muutamaanki mielestäsi mielenkiintoisimpaan. Yhteen raporttiin mahtuu noin kolme neljä perinpohjaisempaa luonnehdintaa tai ongelman esittelyä. On hienoa, jos huomaat eri puheenvuoroilla olleen jonkin yhteisen tekijän (esimerkiksi kielteinen suhtautuminen aiempaan tutkimukseen). Voit käyttää tätä tekijää artikkelisi johtajatuksena.

Vältä luettelointia

Vältä puheenvuorojen pitäjien luettelomaista esittelemistä tai seminaariohjelmasta poimittujen tietojen suoraa toistamista. Voit korostaa erityisen kiintoisia teemoja tai esityksiä. Anna konkreettisia esimerkkejä. ”Keskustelu oli mielenkiintoista” ei vielä kerro kovin paljon. ”Keskustelu painottui sotasyllisyysoikeudenkäyntejä koskeviin hallintoihin” antaa jo vähän enemmän osviittaa.

Seminaarin aihe on hyvä kontekstualisoida

Voit kirjoittaa seminaarin aiheen taustoista ja suhteesta siihen, mitä tutkimusta aiheesta tehdään parhaillaan.

Voit asemoida itsesi suhteessa seminaariin

Lukijaa kiinnostaa kenen näkökulmasta raporttia kirjoitetaan. Tästä syystä voit lyhyesti kertoa omasta asemastasi suhteessa seminaarin aiheeseen ja akateemiseen luonteeseen. (Esimerkiksi ”Yleisen historian perusopiskelijana oli minun välillä vaikea pysyä mukana taidehistoriaa pitkään tutkineiden tutkijoiden alustuksissa.”)

Raportin pituus

Sopiva pituus liikkuu viiden liuskan (1,5 riviväli) hujakoilla riippuen siitä, miten tilaisuutta ja aihetta käsittelee.

4.1.2.3 Haastattelu osana katsausartikkelia (katsausartikkeli)

Haastattelu katsausartikkelin elävöittäjänä

Haastattelua voidaan käyttää artikkelia elävöittävänä materiaalina, jolloin haastattelu ei ole pääasiallinen lähde vaan sen tarkoituksena on antaa persoonallisempi kuva tapahtumista. Referee-artikkelissa tällainen haastattelun käyttö voitaisiin tulkita tarpeettomaksi laveasanaisuudeksi, mutta katsausartikkelin kohdalla se on hyväksyttävää.

Elävöittävien haastattelujen tarkoituksena on nimensä mukaisesti toimia tekstiä ryydittävänä tehokeinona. Ne eivät ole katsausartikkelin kokonaisuuden kannalta välttämättömiä eivätkä suoranaisesti kerro mitään johtopäätösten kannalta sellaista oleellista, jota muu artikkelin materiaali ei jo tarjoaisi. Ne tuovat ulkopuolisen äänen osaksi tekstiä.

Haastattelu lähteenä tutkimuskirjallisuuden tavoin

Tutkija-asiantuntijan haastattelua voi käyttää lähteenä tutkimuskirjallisuuden tavoin. Aiheeseesi perehtynyt tutkija voi kertoa sinulle uusimmista tutkimustuloksista sekä auttaa sinua saamaan kokonaiskuvan artikkelisi aiheesta.

Kannattaa huomioida, että tällaisessa tapauksessa haastattelun laajamittainen suora siteeraaminen ei ole paikallaan vaan siihen pätee samat säännöt kuin kirjallisiinkin lähteisiin.

Haastattelu alkuperäislähteenä

Haastattelua voidaan käyttää alkuperäislähteenä. Haastattelua voi käyttää aineistona, joka heijastelee haastattelun ulkopuolista todellisuutta ja välittää siitä jotain oleellista. Haastattelumateriaalin avulla pyritään pääsemään käsiksi johonkin laajempaan kysymykseen. Tällöin haastatteluaineistoa on kerättävä ja käsiteltävä tavallisena lähdeaineistona.

Alla olevat otsikot koskevat lähinnä tätä tapaa käyttää haastattelua katsausartikkelissa.

Pohdi haastattelua teoreettis-metodologisena lähestymistapana

Jos käytät haastatteluaineistoa alkuperäislähteenäsi, tulee sinun todistaa lukijalle, että tunnet kyseisen tutkimustavan perusteet. Pohdi esimerkiksi seuraavia kysymyksiä aiheesi ja käyttämäsi aineiston kannalta: Millaiseen analyysiin haastatteluaineisto sopii? Miten haastattelijan ja haastateltavan välinen suhde vaikuttaa haastattelutilanteeseen? Millä tavoin haastattelija vaikuttaa haastateltavan käsityksiin aiheesta esimerkiksi kielenkäytöllään, esittämillään kysymyksillä tai ylipäätään nostamalla aiheen tutkimisen arvoiseksi?

Valmistaudu haastatteluun huolella

Ennen haastattelujen tekemistä pohdi tarkkaan mitä haluat tutkia – mihin kysymykseen haluat vastauksen. Aivan samalla tavoin kuin kirjallisuudenkin kohdalla, haastattelun kohdalla pitää tietää suunnilleen mitä tietoa haet ja minkälaisista lähteistä.

Tutustu etukäteen haastatteluun tiedonkeruun metodina. Mieti missä ja miten aiot haastattelun toteuttaa ja ketä tai keitä aiot haastatella. Pohdi tarkkaan mitä kysymyksiä aiot esittää ja miten aiot haastattelun rakentaa.

Tiedosta, ettei haastattelutilanne ole neutraali vaan jo itse tilanne on haastateltavalle tietyllä tapaa epänormaali. Kiinnitä erityistä huomiota esittämiisi kysymyksiin, sillä ne vääjäämättä johdattelevat tilannetta jossain määrin. Kielellisen käänteiden myötä on vakiintunut ajatus kielestä todellisuuden muokkaajana. Näin ollen myös kielenkäyttösi ja esimerkiksi sanavalintasi ja käyttämäsi kategoriat heijastavat omaa todellisuuskäsitystäsi tutkittavaan kohteeseen. Jos olet eri mieltä, tätäkin on hyvä

pohtia avoimesti.

Käy haastateltavan kanssa läpi kaikki käytännön asiat

Valmistaudu sopimaan haastateltavan kanssa kaikista oleellisista käytännön asioista. Listaa ylös esimerkiksi seuraavankaltaisia kysymyksiä: Missä laajuudessa saat haastattelussa syntynyttä materiaalia käyttää osana omaa tutkimustasi? Haluaako haastateltava lukea tekstin ennen julkaisemista? Miten haastateltava tavoittaa sinut, jos hän haluaa jälkikäteen tarkentaa kommenttejaan? Voitko käyttää haastateltavasta koko nimeä sekä muita tunnistetietoja vai haluaako hän pysyä anonyyminä?

Valmistaudu itsekin vastaamaan kysymyksiin, kuten mihin tarkalleen ottaen aiot haastattelumateriaalia käyttää. On myös hyvä kertoa jo ennen haastattelun aloittamista, että jos haastateltava kertoo sinulle jotain luottamuksellista, ei se päädy osaksi artikkelia – jos hän siis näin erikseen pyytää.

Yksityisyyttä on hyvä varjella

Haastattelussa voi ilmetä sellaista tietoa, jota ei välttämättä kannata sellaisenaan liittää osaksi artikkelia vaikka haastateltava siihen luvan antaisikin. Erityisen varovainen kannattaa olla puhuttaessa haastattelun ulkopuolisesta henkilöstä, johon kuitenkin haastattelun kuluessa viitataan. Mieti esimerkiksi onko artikkelin kannalta tarpeellista käyttää koko nimiä ja muita tarkkoja tietoja haastattelun ulkopuolisista henkilöistä vai riittääkö tutkimuksen kannalta, että kirjoitat heistä vaikkapa jonkin ammatin harjoittajana.

Varmista nauhurin toimivuus

Jos aiot nauhoittaa haastattelun, niin tutustu hyvin jo etukäteen käyttämiisi välineisiin. Varmista aina ennen haastattelun aloittamista, että välineesi toimivat. Tarkista esimerkiksi, että nauhurissa riittää patteri, nauhaa on ajallisesti tarpeeksi jäljellä ja mikrofoni toimii.

Omat sukulaiset informantteina

Kun haastatellaan omia sukulaisia, on tärkeää pohtia, mitä erityispiirteitä tällaisiin haastatteluihin liittyy tiedonhankinnan keinona. Pohdi esimerkiksi kuinka edustavaa aineistoa sukulaistesi kautta voit saada ja millaisia rajoituksia haastatteluvalinta tuottaa.

Haastattelun luetuttaminen ennen julkaisua

Hyvän tavan mukaista on antaa haastateltujen lukea valmis artikkeli ennen julkaisemista. Tutkijana sinulla on kuitenkin lopullinen päätösvalta artikkelisi suhteen ja siten oikeus myös kieltäytyä ehdotetuista muutoksista mikäli katsot ne tarpeettomiksi.

4.1.2.4 Lektio (katsausartikkeli)

Lektio eli *Lectio Praecursoria* on väittelijän väitöstilaisuutensa aluksi pitämä puhe. Lektio johdattaa tilaisuudessa paikalla olevat yleistajuisesti väitöskirjan aihepiiriin ja tutkimusalaan. Lektion kieli riippuu väittelijän ja vastaväittäjän äidinkielestä – ei siis siitä, millä kielellä itse väitöskirja on kirjoitettu.

Lektioita voidaan julkaista tieteellisessä lehdessä, kuten Ennen ja nyt -julkaisussa. Lektiot julkaistaan yleensä sellaisenaan ilman jälkikäteen tehtyjä muutoksia.

4.2 Haastattelu ja väitöskirjahaastattelu (Ennen ja Nyt)

Tässä luvussa käsitellään haastattelua tekstilajina. Haastatteluista tutkimuksen lähteenä tai metodina ks. luku Haastattelutietoon pohjaava katsausartikkeli (4.1.2.3).

Kaksi haastattelumallia

Haastattelun voi kirjoittaa kahdella tavalla: Koko haastattelu voi koostua kysymyksistä ja niihin saaduista vastauksista. Tätä voidaan kutsua kysymys–vastaus-malliksi. Haastattelua voidaan myös muokata pidemmälle proosamaiseen muotoon, jolloin tekstissä käytetään vain muutamia suoria lainauksia – jos ollenkaan. Tätä voidaan kutsua työstetyksi haastatteluksi.

Pohdi kysymykset tarkkaan etukäteen

Ota selvää haastateltavastasi ja hänen tekemästään työstä. Lukijan kannalta on palkitsevampaa, jos onnistut ohjailemaan haastattelun pintaa syvemmälle ja kysymään erityisen kiintoisia kysymyksiä haastateltavaltasi. Kysymyksen ”Mistä väitöskirjasi kertoo?” sijaan on hedelmällisempää tutustua väitöskirjaan päällisin puolin ja kysyä saman tien itseä kiinnostavista asioista – ”Tutkit väitöskirjassasi ... ja kerrot että ... Miten päädyit juuri tähän johtopäätökseen, kun ottaa huomioon että ... ?”

Kysymys–vastaus-malli

Vaikka haastattelu koostuu kysymyksistä ja vastauksista, voi sen pyrkiä saamaan mahdollisimman vuoropuhelumaiseksi. Tällöin haastattelija ei vain esitä kysymyksiä vaan osallistuu keskusteluun omalla panoksellaan – antaen luonnollisesti pääpainon haastateltavalle ja hänen tutkimukselleen.

Erityisesti laajemmassa ja/tai suullisesti toteutetussa haastattelussa on tärkeää uskaltaa lyhennellä ja muokata haastateltavan vastauksia rankallakin kädellä. Haastateltavalla on toki oikeus tarkistaa, että muokkaukset tuovat esiin hänen alkuperäisen ajatuksensa. Vaikka kaikki haastateltavan kertomat asiat tuntuivat kovin kiinnostavilta, on tärkeää, että etsit haastattelulle jonkin punaisen langan tai keskeisen sisällön ja poistat siihen kuulumattoman materiaalin.

Työstetty haastattelu

Työstetty haastattelu on muodoltaan lähellä katsausartikkeliä. Tässä keskiössä on kuitenkin ainoastaan yksi lähde – haastateltava tai pikemminkin hänen antamansa haastattelu. Tarkoituksena on jäsentää haastattelu artikkelin muotoon. Suorien lainausten sijaan artikkelissa kootaan haastattelun ajatuksia kokonaisuuksiksi ja kommentoidaan niitä.

Väitöskirjahaastattelun ingressi

Väitöskirjahaastattelu aloitetaan yleensä kertomalla kuka väitteli, missä, milloin, mistä oppiaineesta ja mikä on väitöskirjan otsikko. Usein mainitaan myös kuka toimi väitöstilaisuudessa kustoksena ja kuka vastaväittelijänä. Nämä tiedot saa yleensä kyseisen yliopiston väitösuutisista.

4.3 Arvostelu (Ennen ja nyt, Agricola)

Arvostelun voi kirjoittaa muustakin kuin kirjasta

Arvostelun voi kirjoittaa muun muassa historia-aiheisesta kirjasta, näyttelystä, elokuvasta tai pelistä. Arvostelun voi tehdä myös useammasta teoksesta yhtäikaa. Ennen ja nyt ottaa vastaan arvosteluja myös ulkomaisista tieteen kannalta relevanteista teoksista.

Arvostelu ei ole referaatti

Arvostelu ei ole referaatti eli tarkoitus ei ole ainoastaan kertoa lyhyesti teoksen sisältöä.

Arvostelun tarkoitus

Arvostelun kirjoittaminen on osallistumista historian alan tieteelliseen keskusteluun. Siinä pyritään antamaan teoksesta asiantuntijan kommentti. Arvostelut pitävät historian alan ammattilaisia ja harrastajia ajan tasalla siitä, minkälaisia teoksia ja tutkimuksia alalla julkaistaan.

Arvostelun kirjoittajan kysymyslista

Arvostelun tarkoituksena on pohtia muun muassa seuraavia kysymyksiä:

Mistä teoksessa on kyse?

Kuka tai ketkä ovat teoksen tehneet ja mikä on hänen tai heidän taustansa?

Mitkä ovat teoksen pääväitteet?

Mikä on sen niin sanottu viitekehys?

Mitkä ovat teoksen tavoitteet, näkökulmat ja metodologiset valinnat?

Miten se asettuu osana tekijänsä muuta tuotantoa?

Kuinka teos asettuu omaan tutkimustraditioon ja tieteenalaansa?

Miksi teos on kiinnostava ja mitä annettavaa sillä on tieteenalalleen?

Mitä sillä on annettavaa ja kenelle?

Arvioi kunkin kysymyksen kohdalla teoksen heikkouksia ja vahvuuksia. Esittele samalla lukijalle teoksen rakennetta ja sisältöä.

Joihinkin yllä mainituista kysymyksistä voi yrittää hakea vastausta käsillä olevan teoksen saate- tai johdantoluvusta. Teoksesta itsestään voi etsiä vinkkejä myös siihen, millaista kirjallisuutta kannattaa silmäillä, jos haluaa taustatietoa teoksen asemasta tieteen kentässä.

Uusintapainoksen arviointi

Vanhemman teoksen uusintapainosta arvioitaessa voi kiinnittää huomiota seuraaviin asioihin:

Kuka kirjoittaja oli ja millainen anti hänen teoksellaan on ollut?

Miten hänen tutkimustaan nykyään voidaan hyödyntää eli mitkä aiheet ja tulkinnat ovat edelleen ajankohtaisia?

Mitkä aiheet ja tulkinnat selkeästi kuvaavat kirjoitusajankohtansa tavoitteita?

Arvostelun otsikointi

Arvostelun otsikko ei ole sama kuin teoksen otsikko. Otsikko voi esimerkiksi kertoa tiivistetysti mistä teoksessa on kyse. Myös väliotsikoita on lupa käyttää.

Johdata lukija kirjan aiheeseen

Ei ole tyylikästä aloittaa suoraan toteamalla kirjan olevan hyvä tai huono. Myös kirja-arvosteluun on hyvä kirjoittaa ingressi, jossa johdattaa lukijan kirjan aiheeseen, sen syntyyn, kirjoittajiin ynnä muihin olennaisiin asioihin.

Omat mielipiteet

Arvostelussa omalla mielipiteellä on iso asema. Tärkeää on tehdä lukijalle selväksi, mitkä ovat omia mielipiteitä ja mitkä esimerkiksi teoksen tekijän mielipiteitä. Mielipiteet tulee perustella eivätkä ne saa mennä henkilökohtaisuuksiin.

Arvostelu ei ole henkilökohtainen

Vaikka arvostelu on yhden ihmisen mielipide, on suotavaa koittaa arvostella teosta pitäen mielessä muutkin mahdolliset lukijat. Vaikka teoksella ei lopulta olisi ollut mitään annettavaa sinulle, lukijaa kiinnostaa kenelle ja mitä annettavaa sillä on.

Arvostelu ei ole siinäkään mielessä henkilökohtainen, että olet arvostelemassa teosta – et sen tekijää. Olit teoksen kirjoittajasta mitä mieltä tahansa, pyri keskittymään teokseen ja sen arvioimiseen.

Teoksen puutteisiin ei kannata juuttua

Teoksen puutteet on hyvä mainita, mutta niihin ei kannata juuttua. Täydellistä teosta ei ole, joten lukijaa kiinnostaa mitä teoksella olisi hänelle annettavaa – ei se mitä teoksella ei ole antaa. Omia ehdotuksia puutteiden paikkaamiseen tulevissa julkaisuissa voi toki kertoa.

Kaikkea ei kannata käsitellä

Mielenkiintoisen kirjan kohdalla voi eteen tulla runsaudenpula kommentoitavista asioista. Keskity tällöin itseäsi eniten kiinnostaviin tai muutoin tärkeimmiksi katsomiisi asioihin.

Artikkelikokoelman kohdalla tulee helposti olo, että jokainen artikkeli ansaitsisi oman perinpohjaisen käsittelynsä. Tämä ei kuitenkaan yleensä ole mahdollista arvostelun puitteissa. Voit valita muutaman artikkelin, joista sinulla on eniten sanottavaa ja esitellä muut artikkelit vain hyvin lyhyesti etsien niitä yhdistäviä teemoja.

Voit käydä keskustelua muiden teosten kanssa tai olla eri mieltä teoksen kanssa

On suotavaa keskustella teoksen kanssa: Mistä olet samaa tai eri mieltä kirjoittajan tai kirjoittajien kanssa? Voit tuoda keskusteluun mukaan myös muita teoksia, jotka puhuvat samasta asiasta kuin käsillä oleva teos.

Kirjaan tehtyihin viittauksiin on hyvä liittää sivunumerot

Jos arvostelussa viittaat tiettyyn kirjan kohtaan, on ystävällistä kertoa samalla tarkka sivunumero, jotta lukija voi halutessaan tarkistaa kirjasta kyseisen kohdan. Voit kirjoittaa sivunumeron osaksi tekstiä tai pistää sen suluissa virkkeesi perään.

4.4 Uutinen (Ennen ja nyt, Agricola)

Uutisen tarkoitus on kertoa uutta

Uutisen päätarkoitus on kertoa uutta ja olla mahdollisimman informatiivinen. Toivottuja ovat uutiset, jotka kertovat tiivistetysti ja kootusti historiaan liittyviä uutisen arvoisia asioita Suomesta ja muualta maailmasta.

Aihe

Kiinnostavuus ja ajankohtaisuus tekee uutisesta uutisen. Uutisen tulisi käsitellä jotain historiaan liittyvää aihetta tai jossakin historiaan liittyvällä erikoisalalla tehtyä uutta tutkimusta tai esimerkiksi arkeologista löydöstä. On ystävällistä kirjoittaa erikoisalankin uutisista yleistajuista tekstiä eikä pidättäytyä kyseisen alan omassa jargonissa.

Otsikko

Otsikon tehtävä on houkutella ihminen lukemaan uutinen. Samalla sen on oltava lyhyt, selkeä ja informatiivinen. Kerro otsikossa uutisenarvoisin aines muutamaana sanaan tiivistettynä.

Ingressi

Ingressi on yhdessä kappaleessa uutisen aihe tiivistettynä. Kaikki ingressissä mainittu tulee käsitellä tarkemmin tekstissä. Sekä ingressi että teksti pitäisi voida lukea myös yksinään – vaikka ne onkin tarkoitus lukea yhdessä.

Uutisen rakenne

Uutisessa ensin tulee oleellisin ja ajankohtaisin tieto. Tämän jälkeen uutista voidaan taustoittaa ja antaa aiheesta lisätietoa.

Uutisen pituus

Uutiselle ei ole määritelty maksimipituutta. Uutista kirjoittaessasi pitäydy joka tapauksessa itse uutisessa ja sen taustoittamisessa ja varo jopa muita tekstilajeja enemmän harhapoluille eksymistä.

Pyri tiiviiseen ilmaisuun

Uutisessa pyritään mahdollisimman kompaktiin ilmaisuun. Näin ollen esimerkiksi lyhenteiden käyttö on sallittua.

Uutinen pyrkii olemaan objektiivinen

Kirjoitettaessa uutista on pyrittävä objektiivisuuteen. Kirjoittajan tulee harjoittaa lähdekritiikkiä ja tuoda se ilmi myös lukijalle. Uutisen tarkoitus ei ole muokata lukijoiden mielipiteitä kirjoitettavasta aiheesta, vaan tarjota lukijalle tarpeellinen tieto itsenäiseen mielipiteen muodostamiseen. Koska Agricola tai Ennen ja nyt ei voi toimia uutisten tuottajana, vaan ennemminkin uutisten kokoajana, on hyvä, jos voit kertoa kootusti mitä eri lähteissä asiasta kerrotaan.

Ota selville ja selitä lukijallekin

Älä oleta että lukija on viisaampi kuin sinä itse. Jos et tiedä missä uutisesi tapahtumapaikka maapallolla sijaitsee, ei lukijakaan luultavasti tiedä. Ota se selville ja kerro myös lukijalle. Sama koskee erityisesti erikoistermejä.

Esitlele ihmiset, organisaatiot yms.

Kun mainitset ensimmäisen kerran ihmisen, organisaation tai vastaavan, esitlele tämä muutamalla sanalla. Mieti mikä on lukijalle tarpeellinen tieto juuri tästä ihmisestä yms. ja juuri tässä uutisessa.

Taustoita

Hyvin tehty uutinen ei ainoastaan tiedota vaan myös taustoittaa. On suotavaa, jos voit vähintään kertoa mitä eri medioissa on aiheesta kerrottu. Jos uutinen on omalta alaltasi, on hienoa, jos voit kirjoittaa siitä oman asiantuntijan kommenttisi.

Muotoilut

Kun henkilö mainitaan tekstissä ensimmäisen kerran, lihavoidaan hänen nimensä ja kirjoitetaan se kokonaisuudessaan.

Muun muassa lehtien, kirjojen, näyttelyiden ja konferenssien nimet kursivoidaan. Vieraskieliset sanat kursivoidaan vain ensi kertaa mainittaessa, tämän jälkeen kursiivia ei enää käytetä.

Sitaatit

Sitaatti merkitään uutisen yhteydessä kahdella vaihtoehtoisella tavalla – joko lainaus aloitetaan ajatusviivalla tai sitten se sijoitetaan lainausmerkkien sisään.

Kuvat

Uutisen yhteyteen on suotavaa lisätä aiheeseen liittyvä kuva. Kuvatekstin tulee olla informatiivinen (mitä ja ketä kuvassa on, miten se liittyy uutisoitavaan aiheeseen). Maininta kuvan alkuperäisestä sijainnista ja linkki sinne ovat suotavia.

Jos uutinen on lähtöisin jostain arkistosta tms., voi kyseisen arkiston uutista koskevilta sivuilta löytyä nimenomaan muiden medioiden käyttöön tarkoitettuja kuvia.

Lähteet

Listaa lähteet, joihin pohjaat kirjoittamasi uutisen. Linkitä lähde jos se löytyy internetistä.

Hyvä tapa ilmoittaa lähde on esimerkiksi seuraava:

Lehden nimi: *Artikkelin nimi*, pp.kk.vvvv.

Maksulliseksi muuttuneet tai vanhentuneet lähteet

On mahdollista, että käyttämäsi verkossa sijaitsevan lähteen osoite on vanhentunut tai muuttunut maksulliseksi jo uutisen julkaisuvaiheessa. Tälle ei voi mitään. Mainitse lähde joka tapauksessa lähdeluettelossasi.

4.5 Foorumikirjoitus (Agricola)

Oman nimen käyttö on suositeltavaa

Oman nimen käyttäminen käyttäjätunnuksena on suositeltavaa. Se nostaa keskustelufoorumeiden kirjoitusten tasoa, koska kirjoittajat joutuvat itse seisomaan sanottavansa takana.

Olet itse vastuussa kirjoituksesi sisällöstä

Keskustelufoorumeille kirjoittavat ovat vastuussa lähettämistään teksteistä.

Pysy asiassa – älä mene henkilökohtaisuuksiin

Keskustelufoorumeiden tarkoituksena on mahdollistaa historia-aiheisista asioista keskusteleminen. Keskustelua ei missään tapauksessa edistä muiden kirjoittajien solvaaminen tai muutoin henkilökohtaisista asioista kirjoittaminen. Asia-argumenttien loppuessa kirjoittaja saattaa vedota muiden kirjoittajien ominaisuuksiin kirjoittajina. Tämä ei kuitenkaan vie keskustelua millään tavoin eteenpäin, vaan pahimmassa tapauksessa muuttaa sen tyhjänpäiväiseksi jankkaamiseksi.

Foorumikirjoitus ei ole sama asia kuin tajunnanvirta

Foorumikirjoitukseen pätevät samat säännöt kuin muuhunkin kirjoittamiseen. Jos kirjoitat hyvää yleiskieltä – tai murretta – ja argumentoit selkeästi saat viestisi perille lukijalle. Mietitty ja hyvin rakennettu kommentti säästää lukijan aikaa ja vaivaa, välittää viestin ja vie keskustelua eteenpäin.

Hyvän tekstin kirjoittamisesta tutustu tämän ohjeistuksen lukuun 2. (Hyvä teksti).

Keskustelufoorumit ovat moderoituja

Keskustelufoorumit ovat moderoituja. Foorumeiden toimittajat saattavat ohjata keskusteluja kirjoittamalla kommentteja. Lisäksi heillä on oikeus poistaa asiattomat ja riitaa haastavat puheenvuorot sekä siirtää puheenvuoroja ja viestiketjuja, jos katsovat niiden soveltuvan paremmin jonnekin toisaalle.

Keskustelufoorumeilla kiellettyjä asioita

Agricolan keskustelufoorumeilla ovat kiellettyjä:

Puheenvuorot, jotka menevät selvästi asian ohi. Toimituksella on oikeus poistaa puheenvuoroja tai siirtää niitä aiheeseen paremmin sopiville paikoille.

Viesteihin ei saa liittää keskusteluaiheen ohittavia verkko-osoitteita mainostarkoituksessa.

Riidan haastaminen ja toisten kirjoittajien nälviminen. Henkilökohtaisuuksiin meneminen ja asiaton kielenkäyttö.

Erilaisiin sukupuolen, kielen, etnisyyden, uskonnon tai jonkin muun perusteella määrittymiin ihmisryhmiin kohdistuva syytely, herjaaminen ja vihankylvö. Erilaisista ryhmistä, niiden määrittymisestä ja asemasta saa ja tulee keskustella, mutta palstan tason säilyttämiseksi räikeimmät puheenvuorot poistetaan.

Toisten tekijänoikeuksia rikkovat tai liian pitkät puheenvuorot ja lainaukset.

Asiallista keskustelua ei ole jonkin poliittisen aatesuunnan tai mielikuvituksellisten teorioiden itsepintainen esiin tuominen. Uudet avaukset ja rohkeat ajatukset ovat aina suotavia, mutta myös historian alalla esiintyy teorioita ja näkemyksiä, joita voi huoletta luonnehtia huuhaatieteeiksi. Moderaattorit lupaavat olla kuitenkin suvaitsevaisia.

Linkin upottaminen osaksi tekstiä

Erityisesti pitkät linkit on hyvä upottaa tekstin sisään. Tämä tapahtuu seuraavan esimerkin mukaisesti:

[url=http://www.utu.fi/]Turun yliopiston kotisivu[/url]

5. Ennen ja nyt -julkaisuun sekä Agricolan kirja-arvostelupalveluun lähetettävien tekstien toimittamisesta

Toimittajalla on oikeus tehdä tekstiin muutoksia

Agricola – historiaverkon kirja-arvostelupalvelu ja Ennen ja nyt – historian tietosanomat ovat molemmat toimitettuja julkaisuja. Toimittajat lukevat tekstit läpi ennen julkaisemista ja saattavat tehdä niihin pieniä muutoksia kirjoittajalta kysymättä.

Kirjoittajaa voidaan pyytää muokkaamaan tekstiään

Tarvittaessa kirjoittajaa itseään voidaan pyytää tekemään tekstiinsä muutoksia. Häntä voidaan esimerkiksi pyytää avaamaan epäselviksi jääneitä käsitteitä tai lyhentämään tekstiään. Muutosehdotuksiin ja muuhun mahdolliseen palautteeseen on syytä suhtautua vakavasti.

Muutosehdotusten taustalla on ainoastaan yksi tavoite – tehdä tekstistä parempi ja saada se julkaisukelpoiseksi. Huomioi, että kirjoittaja ei ole hänen tekstinsä. Tekstin syntyyn vaikuttavat kirjoittajan persoonallisuuden lisäksi muun muassa kieli, konventiot, julkaisufoorumi, julkaisun oletetut lukijat ja se mitä aiheesta on aiemmin sanottu. Näin ollen tekstiin kohdistettu kritiikki ei ole kritiikkiä tekstin kirjoittajaa kohtaan.

Viime kädessä kirjoittaja päättää itse tekstistään ja voi myös kieltäytyä osasta tai kaikista muutosehdotuksista. Palautteeseen kannattaa kuitenkin tutustua huolella ja pohtia sitä ajan kanssa.

Päätoimittaja jakaa vastuun julkaistusta tekstistä kirjoittajan kanssa. Tästä syystä julkaisun päätoimittaja tekee lopullisen päätöksen tekstin julkaisemisesta tai julkaisematta jättämisestä.

Aiheen tarjoaminen Ennen ja nyt -julkaisuun

Päätoimittajaan tai toimituskunnan jäseniin voi olla yhteydessä siinä vaiheessa, kun aihe, tutkimuskysymys ja materiaali on valmiiksi mietitty. Heiltä voi kysyä sopisiko kyseisenlainen kirjoitus Ennen ja nyt -julkaisun linjaan. On kuitenkin huomattava, ettei toimituskunnalla ole aikaa lähteä työstämään aihetta puolestasi.

Ennen ja nyt -julkaisuun tulee artikkeleita pääosin kahdella tavalla: Usein yksittäiset kirjoittajat ottavat yhteyttä ja kertovat artikkeli-ideasta tai valmiista artikkelista. Lehti voi myös sopia esimerkiksi tietyn konferenssin tai seminaarin artikkeleiden julkaisemisesta. Teemanumeroilla voi olla vierailevia toimittajia.

Artikkelit, jotka sisältävät haastattelun (Ennen ja nyt)

On hyvän tavan mukaista antaa haastattelun lukea teksti ennen julkaisua. Haastateltu voi pyytää muutoksia. Kirjoittaja päättää itse, mitä muutoksia hän tekstiin tekee. Jos haastateltu pyytää poistamaan asioita, jotka hän tässä vaiheessa tuntee esimerkiksi liian henkilökohtaisiksi, on tätä toivetta kunnioitettava.

Agricolan kirja-arvostelupalvelu

Mistä Agricolan kirja-arvostelupalvelussa on kyse

Agricolan arvostelupalvelussa arvostellaan pääasiassa humanistisen- ja yhteiskuntatieteellisen alan tutkimuksia ja muuta alaan liittyvää kirjallisuutta mutta myös esimerkiksi muistelmia ja elämäkertoja. Kaikki Agricolassa ilmestyvät arvostelut lähetetään myös *H-verkko*, *Kultut* ja *Sukututkijat*-nimisiin sähköpostilistoihin. Arvostelut linkitetään myös Ennen ja nyt -julkaisun kirja-

arvostelusivulle.

Arvostelupalvelu on käynnistetty kesäkuussa 1997. Mukana ovat lähes kaikki suomalaiset kirjakustantajat. H-verkko on historian tutkijoiden, opiskelijoiden ja harrastajien keskustelusta jolla on noin 1 000 tilaajaa eri puolilta maata. Kultut-lista on kulttuurintutkijoiden lista, jolla on noin 500 lukijaa.

Palvelu ei maksa kustantajille mitään vaan arvostelijat kirjoittavat juttujaan "kirjapalkalla", ja he voivat halutessaan julkaista juttunsa myös muissa medioissa.

Miten arvosteluvälitys toimii

1. Agricolan toimittaja laittaa H-verkko ja Kultut-sähköpostilistoille tarjolle kirjoja arvosteltavaksi. Kustantajien luetteloista valikoidaan lähinnä historiaa, humanistisia- ja yhteiskuntatieteitä sekä kulttuurintutkimusta lähellä olevia julkaisuja.
2. Agricolan toimittaja välittää tiedot arvostelijoista ja kirjoista eteenpäin kustantajille.
3. Kustantaja lähettää arvosteltavan teoksen arvostelijalle.
4. Arvostelija kirjoittaa arvostelunsa ja liittää sen Agricolan verkkosivustolle [Lisää arvostelu](#) -linkin kautta.
5. Agricolan toimittaja käy läpi arvostelun, ehdottaa mahdollisia korjauksia ja julkaisee sen arvostelusivulla, josta se välitetään H-verkko, Kultut ja Sukututkijat -listojen lukijoille sähköpostina.
6. Arvostelu tallentuu pysyvästi Agricolan kirja-arvosteluja julkaisun (ISSN 1796-704X) sivuille.

Julkaistaviksi tarkoitetuista arvosteluista täytyy sopia etukäteen Agricolan toimittajan Tapio Onnelan kanssa. (etunimi.sukunimi@utu.fi)

Miten pääset kirjoittamaan arvosteluja Agricolaan

Liity "H-verkko" tai "Kultut"-listalle ja seuraa tarjolla olevia kirjoja. Joudut perustelemaan miksi juuri sinä olisit hyvä arvostelemaan juuri tämän kirjan. Arvostelijat valitaan ottamalla huomioon ilmoittautumisjärjestys sekä ilmoittamasi perustelut. Arvostelukappaleita toimitetaan vain niille kirjoittajille, jotka ovat vanhat arvostelunsa kirjoittaneet.

Sähköpostilistojen liittymisohjeita löydät sivulta:

[Humanistisia ja yhteiskuntatieteellisiä sähköpostilistoja](#).

Arvostelutarjoukset käsitellään isommissa erissä joten älä hermostu jos sinulle ei heti ehditä vastaamaan. Arvosteltavaksi tarjotaan pääsääntöisesti kirjoja kustantajittain. Jos haluat arvostella jonkin tietyn yksittäisen kirjan listojen ulkopuolelta ota yhteyttä Agricolan toimittajaan Tapio Onnelaan. (etunimi.sukunimi@utu.fi) Julkaistavista arvosteluista täytyy sopia etukäteen arvostelupalvelun toimittajan kanssa.

Kuinka Ennen ja nyt -julkaisun kirja-arvosteluosio toimii

Jos haluat tarjota kirja-arvostelua Ennen ja nyt -julkaisuun, ota yhteyttä julkaisun päätoimittajaan. Jos olet löytänyt mielenkiintoisen ulkomaisen teoksen, josta haluat kirjoittaa arvostelun, mutta jota et ole onnistunut saamaan käsiisi, voit keskustella tilausmenettelyistä toimituskunnan kanssa.

Referee-artikkelit

Lähetettyäsi käsikirjoituksen toimituskunnalle käy sen läpi päätoimittaja tai joku toimittajista. Mikäli tarpeellista, voidaan jo tässä vaiheessa pyytää kirjoittajaa tekemään tekstiin muutoksia. Heikkotasoiset käsikirjoitukset toimitus palauttaa suoraan kirjoittajalle eikä niitä oteta sellaisenaan lainkaan vastaan. Jos päätoimittaja taas katsoo tekstin olevan päällisin puolin valmis vertaisarvioitavaksi, lähetetään se anonymina kahdelle päätoimittajan valitsemalle artikkelin

käsitlemän alan asiantuntijalle.

Vertaisarvioijat eli referee-lukijat antavat artikkelista oman palautteensa ja joko hyväksyvät tai hylkäävät sen. Vaikka artikkeli katsottaisiin julkaisukelpoiseksi, pyydetään kirjoittajaa usein vielä tekemään muutoksia vertaisarvioijien antaman palautteen perusteella. Asiantuntijoiden antama palaute lähetetään tässä vaiheessa kirjallisesti ja ilman arvioijien nimiä käsikirjoituksen kirjoittajalle. Vertaisarvioijien antama palaute vaihtelee muutamasta lauseesta useampaan sivuun. Toimituskunta antaa halutessaan käsikirjoituksesta palautetta pitkin matkaa ja voi pyytää kirjoittajaa tekemään muutoksia vielä senkin jälkeen, kun kirjoittaja on tehnyt vertaisarvioijien toivomat muutokset.

Lopullisen julkaisupäätöksen tekevät päätoimittaja ja toimitus. Jos artikkeli ei kelpaa ilman merkittäviä muutoksia, toimitus tiedottaa tästä kirjoittajalle; tällöin voidaan pohtia jatkotoimenpiteitä.

Vertaisarvioijien löytämiseen saattaa kulua aikaa. Jos käsikirjoitus on toimituskunnan jäsenien omalta tutkimusalalta, voi vertaisarvioijan etsiminen käydä nopeastikin. Muutoin vertaisarvioijia aletaan etsiä kääntymällä toimituskunnalle tuttujen asiantuntijoiden puoleen ja heitä pyydetään suosittelemaan käsikirjoitukselle sopivia vertaisarvioijia.

Koska referee-artikkelin julkaisemiseen liittyy monia vaihteita, on kirjoittajan varauduttava ajallisesti pitkään prosessiin ja siihen, että hän voi joutua muokkaamaan käsikirjoitustaan uusiksi useampaan kertaan. Kirjoittajalla on oma osuutensa siinä, kuinka nopeasti artikkeli saadaan julkaisuvalmiiksi. Mitä nopeammin kirjoittaja tekee toivotut muutokset tekstiin, sitä nopeammin prosessi etenee ja artikkeli päättyy julkaistavaksi.

6. Ohjeistus kokonaisuudessaan pdf-muodossa